
**NAISEUS JA ITSENÄISTYMINEN KAHDEN
KULTTUURIN KESKELLÄ**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lahdensivu, syksy 2013

Armi Helkkula

HÄMEENLINNA

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen aikuissosiaalityö

Tekijä	Armi Helkkula	Vuosi 2013
Työn nimi	Naiseus ja itsenäistyminen kahden kulttuurin keskellä	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten nuoret suomenafganistanilaiset naiset kokevat oman naiseutensa ja itsenäistymisensä kahden kulttuurin yhtymäkohdassa. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda nuorten naisten oma ääni osaksi heitä koskevaa yhteiskunnallista keskustelua. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä eteläsuomalaisen maahanmuuttajien palvelupisteen kanssa. Haastateltavat olivat 19–30-vuotiaita Afganistanista kotoisin olevia naisia, jotka olivat asuneet Suomessa vähintään viiden vuoden ajan.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä oli aiheeseen liittyvä kirjallisuus ja aikaisemmat tutkimukset. Opinnäytetyön teoriaosuudessa tarkasteltiin maahanmuuttoa nuorten naisten näkökulmasta. Teoreettisina lähtökohtina toimivat yhteisöllinen perhekulttuuri sekä afgaanikulttuuri. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kerronnallista yksilöhaastattelua. Aineisto analysoitiin kategoria-analyysin avulla.

Tutkimustulosten perusteella naiseutta rakennettiin pitkälti suhteessa muihin. Naiseutta ja naiseksi kasvamista määriteltiin vahvasti kulttuurien, uskonnon ja perheen kautta. Tutkittavat kategorisoivat itsensä puheessaan kaksikulttuurisiksi naisiksi, jotka luovat omanlaista naiseutta uuden ja vanhan kulttuurin aineksia yhdistellen. Kaksikulttuurisuuden voidaan nähdä tarjoavan mahdollisuuksia määritellä naiseutta entistä moninaisemmin. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa, joka hyödyttäisi niin tyttötyössä kuin maahanmuuttaja- ja monikulttuurityössä toimivia sekä Suomeen muuttaneita afgaaninaisia.

Avainsanat Nuori afgaaninainen, maahanmuuttaja, naiseus, itsenäistyminen

Sivut 48 s. + liitteet 2 s

HÄMEENLINNA
Bachelor of Social Services
Sociopedagogical Social Work

Author	Armi Helkkula	Year 2013
Subject of Bachelor's thesis	Womanhood and becoming independent in the middle of cultures	

ABSTRACT

The objective of this thesis was to produce information about how young Afghan females who are living in Finland experience their own womanhood and becoming independent in a confluence of two cultures. The purpose of this thesis was to bring the young women's voice into the societal debate concerning their situation. The thesis was implemented in cooperation with an immigration services provider in Southern Finland. The interviewees were Afghan women, aged between 19-30 years, and they all had lived in Finland for at least five years.

The theoretical framework consists of reference literature and previous studies related to the topic. The theoretical part of the thesis examines immigration from the perspective of young women. The thesis was a qualitative study. Research data were collected through narrative individual interviews and analyzed by category analysis.

The results of the analysis show that womanhood is constructed in relation to the others. The womanhood and becoming a woman are defined by cultures, religion and family. Young women categorize themselves as cross-cultural women who are recreating new kind of womanhood combining elements from their new and old culture. This cross-cultural view offers new ways to define womanhood wider than before. The aim of the thesis was to produce information that would benefit those who are working with young women and immigrants and also Afghan females who are living in Finland.

Keywords Young Afghan female, immigrant, womanhood, becoming independent

Pages 48 p. + appendices 2 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	MONINAISET MAAHANMUUTTAJAT	2
2.1	Nuoret naiset maahanmuuttajina.....	3
2.2	Nuoret maahanmuuttajanaiset sopeutumassa uuteen yhteiskuntaan.....	4
3	YHTEISÖLLINEN PERHEKULTTUURI	7
3.1	Yhteisökulttuurista yksilökeskeiseen kulttuuriin	7
3.2	Matkalla aikuisuuteen	8
3.3	Kahden kulttuurin vaikutuspiirissä.....	9
4	NAINEN AFGAANIKULTTUURISSA.....	11
4.1	Afganistanista Suomeen.....	11
4.2	Afgaanikulttuuri ja sukupuoliroolit.....	12
4.3	Islamilainen naiskuva.....	14
5	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	16
6	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS	17
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	17
7.1	Kvalitatiivisen tutkimuksen määrittelyä.....	18
7.2	Aineistonkeruumenetelmänä kerronnallinen haastattelu	18
7.3	Aineiston kuvaus	19
7.4	Analysointimenetelmänä kategoria-analyysi	20
7.5	Analyysin toteutus.....	21
8	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	22
9	TUTKIMUSTULOKSET	24
9.1	Pärjäävä kotiäiti.....	24
9.2	Eriarvoinen nainen	25
9.3	Puhdas neitsyt.....	26
9.4	Huono nainen	27
9.5	Nuori musliminainen.....	29
9.6	Ylpeä afganistanilainen	31
9.7	Vähän kaksikulttuurinen nainen.....	32
9.8	Ihan itsenäinen nainen.....	33
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
11	POHDINTA.....	40
	LÄHTEET	43
Liite 1	Esittelykirje haastateltaville	
Liite 2	Haastattelun kysymysrunko	

1 JOHDANTO

Nyky-Suomi on hakemassa paikkaansa globalisoituvassa maailmassa, johon kuuluvat kasvanut kansainvälinen liikkuvuus ja muuttoliike eri maitten välillä. Vaikka maahanmuutto on meillä eurooppalaisessa mittakaavassa varsin vähäistä, on sillä vaikutusta jo monien paikkakuntien arkeen. On syytä myös muistaa, että monikulttuurisuus ei ole Suomessa mitenkään uusi asia, vaan se on ollut sitä jo itsenäistymisen ajoista lähtien ja myös sitä ennen (Liebkind 2000, 171). Kuitenkin maailmanlaajuiset muuttoliikkeet ja erityisesti 1990-luvulta kasvanut maahanmuutto ovat tuoneet monikulttuurisuutta koskevat kysymykset ajankohtaiseksi. Uudenlaiset ryhmät omine erityisine kulttuureineen ja tapoineen ovat tulleet osaksi suomalaista arkea. (Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 17.)

Afganistan on yksi niistä maista, joista nykyisin tulee Suomeen vuosittain eniten pakolaisia sekä turvapaikanhakijoita. Maan lähivuosien historia värittäyty monien suomalaisten mieleen melko negatiivissävytteisenä. Äärikonservatiivinen, islamistinen Taleban-hallinto, USA:n hyökkäys maahan syyskuun yhdennentoista terroristi-iskujen jälkeen sekä mediakuva alistetusta, kaapuun pukeutuneesta musliminaisesta piirtävät melko yksipuolista kuvaa Afganistanista ja sen kansalaisista.

Mediassa afgaaninaisia tarkastellaan lähes yksinomaan alistettuina uhreina, joiden elämä on kutistettu kodin seinien sisäpuolelle ja mahdollisuudet opiskeluun tai työntekoon ovat olemattomat. Tähän mediakuvaan vaikuttaa edelleen melko voimakkaasti vuosina 1996–2001 toiminut Taleban-hallinto, jonka aikana naisten ihmisoikeuksia loukattiin vakavasti. Kuitenkin viime vuosina afgaanityttöihin sekä -naisiin liitettävä uhrimielikuva on alkanut vähitellen väistyä. Syvälle juurtuneiden ennakkokäsitysten oikominen ei silti onnistu käden käänteessä ja sen vuoksi tarvitaankin uusia näkökulmia, naisten kertomuksia omasta elämästään sekä avointa keskustelua aiheen ympärillä.

Opinnäytetyössäni keskityn tarkastelemaan nuorten suomenafganistanilaisten naisten subjektiivisia käsityksiä ja kokemuksia naiseudesta sekä aikuiseksi kasvamisesta. Määritelmä suomenafganistanilainen juontuu Mari Takalon (2007, 5–6) pro gradu -tutkielmasta. Hänen mukaansa suomenafganistanilaisuus näyttäytyy hybridikulttuurina, joka sisältää elementtejä kummastakin kulttuurista ja joka muovautuu jatkuvasti.

Minua kiinnostaa maahanmuuttajanaisten asema ja heidän kokemuksensa omasta naiseudesta sekä itsenäistymisestä. Tarkastelun kohteeksi olen rajuuttanut afgaanitaustaiset naiset, sillä he ovat vielä varsin tuore maahanmuuttajaryhmä. Suomen afgaanitaustaisista naisista ei myöskään löydy kovin paljoa tutkimustietoa, joten uskon, että opinnäytetyöni aihe on tarpeellinen sekä nykyhetken että tulevaisuuden kannalta.

Opinnäytetyössäni tarkastelen suomenafganistanilaisten nuorten naisten kokemusta naiseudesta ja itsenäistymisestä. On mielenkiintoista, miten he itse kokevat oman naiseutensa ja naiseksi kasvamiseen liittyvät mahdolli-

set haasteet. Aikuiseksi kasvaminen ja itsenäistyminen liittyvät vahvasti osaksi käsitystä omasta naiseudesta.

Tämän tutkimuksen avulla pyrittiin löytämään vastauksia muun muassa näihin kysymyksiin: Millaista on kasvaa naiseksi kahden kulttuurin vaikutuspiirissä? Millaisena nuoret naiset kokevat oman naiseutensa? Minkälaisia lähtökohtia yhteisöllinen perhekulttuuri asettaa nuoren itsenäistymiselle? Mitä merkityksiä nuoret naiset antavat aikuistumiselle?

2 MONINAISET MAAHANMUUTTAJAT

Maahanmuuttaja on nykypäivän Suomessa hyvin arvolatautunut käsite ja sen käyttö on hyvin kiisteltyä. Se on ongelmallinen kategoria siinä mielessä, että se kätkee taakseen yksilöllisyyden erot, ja tekee heistä samalla kasvottoman sekä homogeenisen massan. Näin ollen onkin hyvä selventää mitä eri käsitteillä yleisesti tarkoitetaan.

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jolla kuvataan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä. Siirtolaiseksi sanotaan henkilöä, joka muuttaa pysyvässä tarkoituksessa toiseen maahan hankkiakseen sieltä toimeentulonsa. Henkilö, joka anoo turvapaikkaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta on turvapaikanhakija. Pakolainen on henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen, tai poliittisen mielipiteen johdosta. Pakolaisiksi kutsutaan Suomessa myös henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitäärisistä syistä. Paluumuuttaja on henkilö, jolla on suomalaiset sukujuuret tai on muuten läheinen yhteys Suomeen ja hän on sillä perusteella oikeutettu saamaan oleskeluluvan Suomesta. (Maahanmuuttajatyön käsikirja 2002, 8–9.)

Näin ollen termillä maahanmuuttaja viitataan niin työperäisiin maahanmuuttajiin, pakolaisiin, ulkomaalaisiin opiskelijoihin kuin Suomesta aiemmin pois muuttaneisiin henkilöihin, jotka ovat sittemmin muuttaneet takaisin (Maahanmuuton vuosikatsaus 2010). Yleiskäsitteellä pyritään viittaamaan niihin henkilöihin, jotka ovat väliaikaisesti tai pysyvästi muuttaneet maahan, jossa hän ei ole syntynyt, mutta johon hän on luonut sosiaalisia siteitä (Paavola & Talib 2010, 30).

Arkipuheessa näillä käsitteillä on taipumus liukua toisiinsa ja sekoittua keskenään. Sekoittuessaan ne tuottavat epämääräisen kulttuurisen marginaalin alueen. Maahanmuuttajuus kulttuurisena marginaalina asettaa ihmiset marginaaliseen asemaan, josta käsin he joutuvat neuvottelemaan suomalaisen yhteiskunnan täysivaltaisesta jäsenyydestä. (Huttunen 2004, 135.)

Maahanmuuttajuudesta puhuttaessa tulisi kuitenkin muistaa, että maahanmuuttaja on kategoria, joka sisältää hyvin monenlaisia ihmisiä etnisen taustan, iän, sosioekonomisen aseman, sukupuolen ja uskonnon mukaan (Huttunen 2004, 138). Suomessa asuvia maahanmuuttajia ei siis välttämättä yhdistä juurikaan muu kuin kokemus Suomeen muuttamisesta.

Maahanmuuttaneiden henkilöiden suhteet omaan kotimaahansa ovat usein moninaiset ja vivahteikkaat. Annettu maahanmuuttajan figuuri yksinkertaistaa henkilön suhteen lähtömaahan. Maahanmuuttaneiden ajatellaan joko palavaan lähtömaahansa tai katkaisevan kokonaan suhteensa sinne ja rakentavan tilalle uutta suhdetta nykyiseen asuinmaahan. Maahanmuutto tulisinkin nähdä dynaamisena prosessina, jossa eri paikkojen ja tilojen tarjoamia mahdollisuuksia ja rajoituksia arvioidaan keskenään ja suhteessa niiden avaamiin hyvän elämän edellytyksiin. (Huttunen 2004, 153.)

Tällä hetkellä Suomen maahanmuuttajaväestöstä noin puolet on naisia. Vielä ennen 1990-luvun puoliväliä maahanmuuttajaväestö oli selkeästi miesvoittoista. Naisten osuus on kasvanut erityisesti perheenyhdistämisten, avioliittojen ja paluumuuton seurauksena. Vaikka maahanmuuttajien sukupuolijakauma on melko tasainen, vaihtelee se silti huomattavasti eri maista muuttaneiden välillä. (Martikainen & Tiilikainen, 2007, 15; Martikainen, Saari & Korkiasaari 2013, 40.)

Huomattava osuus Suomessa asuvista ulkomailla syntyneistä maahanmuuttajista on nuoria. Alle 30-vuotiaita on noin 40 prosenttia kaikista maahanmuuttajista. (Harinen & Ronkainen 2010, 274.)

Opinnäytetyössä tarkastellaan maahanmuuttajuutta Suomeen tulleiden nuorten maahanmuuttajanaisten ja erityisesti nuorten afgaaninaisten kautta. Suomalainen maahanmuuttotutkimus on ollut kauan melko sukupuolisokeaa ja tarkastellut maahanmuuttoa ja siihen liittyviä ilmiöitä ilman, että sukupuolinäkökulma olisi riittävästi huomioitu (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15).

2.1 Nuoret naiset maahanmuuttajina

Etniseen vähemmistöön määritellyt nuoret ovat jatkuvien jäsenyysneuvottelujen keskellä. Yhteiskunta ja sen kulttuurit eivät ole muuttumattomia, joten jäsenyyksien hakemisessa on kyse alituisesta muutoksesta. Sen lisäksi, että he ovat nuoria, he etsivät omaa yhteisöllistä ja yhteiskunnallista paikkaansa samalla haastaen totuttua sosiaalista ja kulttuurista järjestystä. (Harinen & Suurpää 2003, 6–7.)

Maahanmuuttajuus asettaa nuoren kaksinkertaiseen välitilaan (liminaalitalaan), jossa hän on samaan aikaan sekä maahanmuuttaja että nuori. Väli-vaiheessa olemisen ja näihin ryhmiin kuulumisen voivat toisaalta antaa nuorille uusia mahdollisuuksia, mutta samaan aikaan se voi vaikeuttaa nuoren oman ryhmä- ja etnisen identiteetin löytymistä sekä luoda riskejä marginalisoinnille. (Alitolppa-Niitamo 2004, 51.)

Maahanmuuttajanuori on jatkuvasti tekemisissä valtaväestön kilpailevien kulttuurinormien kanssa. He joutuvat valintojen eteen, jotka vaikuttavat merkittävästi heidän tapaansa suhtautua omiin historiallisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin olosuhteisiinsa. Samalla kun maahanmuuttajanuoret ovat vuorovaikutuksessa suomalaisnuorten kanssa he kohtaavat suomalaisen nuorisokulttuurin ja joutuvat hahmottamaan ja käsittelemään omaa

rooliaan maahanmuuttajina. (Niemelä 2006, 169; Liebkind & Jasinskaja-Lahti 2000, 113.)

Maahanmuuttajuus nuoren naisen elämässä tuo mukanaan suuria haasteita. Tasapainoilu perinteisten odotusten sekä suomalaisen kulttuurin välillä asettaa sukupolvet törmäyskurssille keskenään. Valinnat ja asenne-erot erityisesti isän ja tyttären välillä saattavat asettaa kulttuuriset normit ristiiriitaan. (Tammisalo-Savolainen 2009, 41–42.)

Nuoria maahanmuuttajanaisia voidaan kuvata monien eri siirtymien kautta. Nuoruus itsessään on siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen, johon liitetään kulttuurisesti määrittyneiden roolien, statuksien ja ikään liittyvien jäsenyyksien saavuttamista ja omaksumista. Myös maahanmuuttajuus nuoren elämässä voidaan nähdä siirtymävaiheena yhteiskunnasta toiseen, jonka tavoitteena on täysivaltaisen jäsenyyden saavuttaminen. (Alitolppa-Niitamo 2003, 19.)

Käsitteet maahanmuuttajatyttö ja -nainen luovat runsaasti mielikuvia liittyen valtaan, kulttuurieroihin ja sukupuoleen. Kestoteemat maahanmuuttajataustaisten tyttöjen ja naisten ympärillä pyörivät pakkoavioliiton, kunnianväkivallan sekä ympärileikkauksien välillä ja tekevät tyttöjen sekä naisten asioista näkyviä yksinomaan heidän ruumiinsa ja yksityisyytensä kautta. Maahanmuuttajatyttö on kategoria, joka automaattisesti kaipaa esimerkiksi vapautta perheestä. Nämä figuurit liitetään ennen kaikkea uskonnollisiin merkityksiin sekä islamiin ja näin ollen riippumatta heidän kulttuuritaustastaan nuorten naisten elintilaa, tapoja sekä arvomaailmaa uskonnollistetaan. (Honkasalo 2011, 28, 193, 206.)

2.2 Nuoret maahanmuuttajanaiset sopeutumassa uuteen yhteiskuntaan

Kun eri kulttuurit kohtaavat, ihmiset joutuvat sopeutumaan muutoksiin. Kulttuurien arvot, uskomukset ja normien mukainen käyttäytyminen käyvät vuoropuhelua keskenään ja muokkaantuvat jossain määrin monikulttuurisessa ympäristössä. Sopeutumisessa on eri vaiheita, jotka jokainen joutuu käymään lävitse. Tätä kulttuurien kohtaamisesta aiheutuvaa muutosprosessia nimitetään akkulturaatioprosessiksi. Muutosprosessiin liittyvät niin vähemmistöryhmien sopeutuminen enemmistökulttuuriin kuin valtaväestön jäsenten suhtautuminen kulttuurivähemmistöihin. (Liebkind 2000, 13.)

Klassinen määritelmä akkulturaatiokäsitteelle juontuu jo 1930-luvulta. Antropologi Robert Redfieldin (1936) mukaan akkulturaatiolla tarkoitetaan ”eri kulttuureja edustavien ryhmien jatkuvista välittömistä kontakteista johtuvia ilmiöitä sekä tästä kontaktista seuraavia, toisen tai molempien ryhmien kulttuurissa tapahtuvia muutoksia.” (Alitolppa-Niitamo 2010, 45.) Yksisuuntaista akkulturaatio on silloin, kun vähemmistökulttuuri sulautuu osaksi valtakulttuuria. Vähemmistökulttuurin säilyttäessä omia piirteitään ja omaksuessa valtakulttuurista uusia piirteitä, puhutaan kaksisuuntaisesta akkulturaatiosta. (Liebkind 2000, 13; Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013, 254.)

John W. Berryn (2007) malli on tunnettu esimerkki akkulturaation kaksisuuntaisesta tarkastelusta. Tarkastelun kohteena on maahanmuuttajan halu säilyttää oma etninen kulttuuriperintönsä sekä halu olla vuorovaikutuksessa enemmistökulttuurin kanssa. Se, millä tavoin nämä kaksi tavoitetta yhdistyvät määrittävät maahanmuuttajan akkulturaatio-orientaation. Kuten alla olevasta kuviosta käy ilmi, akkulturaatio-orientaatiosta voidaan puhua neljällä eri nimellä: assimilaatio, separaatio, marginalisaatio tai integraatio. Assimilaatio on oman kulttuurin sulautumista enemmistökulttuuriin. Tällöin maahanmuuttaja omaksuu valtakulttuurin kielen, tavat, arvot ja käyttäytymismallit. Separaatiosta puhutaan silloin, kun maahanmuuttaja suuntautuu vain omaan kulttuuriin, eikä koe tarpeellisenä esimerkiksi valtakielen oppimista. Marginalisaatio on eristäytymistä molemmista kulttuureista, jolloin maahanmuuttaja ei pidä oman kulttuurin säilyttämistä tärkeänä ja toisaalta ei omaksu valtakulttuuriakaan. Ihanteena pidetään integraatiota, jossa maahanmuuttaja säilyttää oman kulttuurinsa ja pystyy toimimaan valtakulttuurin täysivaltaisena jäsenenä. Integraatioon viitataan nykyisin puhumalla kotoutumisesta. (Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013, 254; Rätty 2002, 126–127.)

	Tärkeää säilyttää oma identiteetti ja kulttuuri		
		Kyllä	Ei
Tärkeää ylläpitää eri etnisten ryhmien välisiä suhteita	Kyllä	Integraatio/ sopeutuminen	Assimilaatio/ sulautuminen
	Ei	Separaatio/ eristäytyminen	Marginaalisaatio/ syrjäytyminen

KUVIO 1. Berryn nelikenttäteoria havainnollistaa akkulturaation eri mahdollisuudet (Rätty 2002, 125.)

Maahanmuuttajien kotoutumista Suomessa ohjaa laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, 1–5 §). Kotoutumisella tarkoitetaan vuorovaikutteista kehitystä maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välillä ja sen tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Samalla pyritään tukemaan hänen mahdollisuuksiaan pitää yllä omaa kieltä ja kulttuuria. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää maahanmuuttajan kotoutumista ja mahdollisuutta osallistumiseen aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja eri väestöryhmien keskinäistä myönteistä vuorovaikutusta. Kotoutuminen nuoren maahanmuuttajan kohdalla tarkoittaa suomen kielen opiskelua, oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämistä, uuden identiteetin muodostamista, jatko-opiskelua ja oman paikan löytämistä perheen sisältä sekä uudesta yhteiskunnasta vaihtelevien normien ja rooliodotusten paineessa (Kosonen 2000, 149).

Rubén Rumbaut'n (2007) tutkimuksen mukaan muuttoikäillä on olennainen vaikutus maahanmuuttajan sopeutumiseen uuteen yhteiskuntaan. Muuttoikä vaikuttaa keskeisesti myös maahanmuuttajan yhteiskunnallisen aseman määrittymiseen, sosiaalisten suhteiden muodostumiseen, työuraan sekä kielitaitoon. (Martikainen & Haikkola 2010, 12–13.)

Akkulturaatioprosessit eroavat toisistaan eri etnisissä ryhmissä sekä myös yhden etnisen ryhmän sisällä (Alitolppa-Niitamo 2010, 51). Termillä akkulturaatiokuilu Alitolppa-Niitamo viittaa perheen eritahtiseen integraatioon. Perheenjäsenten keskenään eritahtien sopeutuminen uuden asuimaan oloihin saattaa johtaa perheen sisäisiin konflikteihin. (Martikainen & Haikkola 2010, 31.)

Sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan voi koetella koko perheen eheyttä ja yhtenäisyyttä. Suomalaisen yhteiskunnan tarjoama vapaus voi asettaa maahanmuuttajan ristiriitaan omien kulttuuristen perinteiden kanssa. Eritahtinen sopeutuminen ja länsimaisen kulttuurin vaikutukset muuttavat perheen sisäisiä valtasuhteita. Maahanmuuton seurauksena erityisesti traditionaalisimmista yhteiskunnista muuttaneiden miesten taloudellinen ja tiedollinen vallan muutos voi olla raju. Miesten mahdollisuudet säilyttää auktoriteettiasema perheessä pienenee ja tämä saattaa aiheuttaa turhautumista ja konflikteja perheen sisällä. (Tammisalo-Savolainen 2009, 39.)

Akkulturaatiokokemus voi myös vahvistaa perheen sisäistä yhtenäisyyttä ja lisätä solidaarisuutta muita perheenjäseniä kohtaan. Parhaimmillaan perhe voi muodostaa muuttaneille tärkeän suojan ja tuen uuden ja oudon ympäristön keskellä. (Alitolppa-Niitamo 2010, 46.)

Nuorten muuttoon liittyvää sopeutumisstressiä onkin huomattu helpottavan tuki, jota nuoret kokevat saavansa vanhemmiltaan. Perinteisten ja perhekeskeisten arvojen vaikutus voi olla myönteinen ja ne voivat auttaa nuorta selviämään sopeutumisstressistä. Erityisesti silloin niiden on havaittu turvaavan psyykkistä hyvinvointia, mikäli nuori onnistuu yhdistämään perheen tuen ja avoimen suhtautumisen ympäröivään yhteiskuntaan. (Säävälä 2013, 115.)

Nuoren jättäessä synnyinmaansa ja tullessa uuden yhteiskunnan vaikutuspiiriin, saa hänen sosialisatioprosessinsa uuden suunnan ainakin kodin ulkopuolella. Sitä mukaa nuori kasvaa, voimistuvat myös perheen ulkopuoliset vaikutteet vastaanottavassa yhteiskunnassa. Aiemmat käyttäytymisnormit ja arvostukset muuttuvat nuoren altistuessa uusille vaikutteille. Uuden yhteiskunnan ja sen kulttuuripiirin vaikutteiden enkulturaatio- ja sosialisatiovaikutus on kehittyvän nuoren tapauksessa vahvempi kuin vanhemmilla. (Alitolppa-Niitamo 2010, 51, 54.)

3 YHTEISÖLLINEN PERHEKULTTUURI

Opinnäytetyössä tutkitaan sitä, miten nuoret suomenafganistanilaiset naiset kokevat oman naiseutensa sekä itsenäistymisensä. Tässä luvussa tarkastellaan yhteisöllistä perhekulttuuria ja sitä, minkälaiset lähtökohdat se asettaa itsenäistymiselle ja naiseksi kasvamiselle. Luvun lopussa pohditaan kahden kulttuurin keskellä kasvavan nuoren kehittymistä aikuiseksi.

3.1 Yhteisökulttuurista yksilökeskeiseen kulttuuriin

Suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsee vahva individualistinen kulttuuri. Tämän vuoksi usein kollektiivisten yhteisöjen voimakasta lojaaliutta omaa perhettä kohtaan on vaikea ymmärtää suomalaisesta yksilökeskeisestä tarkastelutavasta käsin katsottuna. Kollektiivisessa yhteisössä ihminen on ennen kaikkea yhteisön jäsen ja haastavissa tilanteissa hän kääntyy ensimmäiseksi yhteisönsä puoleen (Tammisalo-Savolainen 2009, 43).

Kulttuurin käsite voidaan ymmärtää monella eri tapaa. Tässä yhteydessä kulttuuri nähdään jaettuna yhteisenä maailmankuvana samaan yhteisöön, etniseen ryhmään tai kansakuntaan kuuluvien jäsenten kanssa. Yhteinen sosiaalinen järjestelmä ja jaettu maailmankuva antavat tunteen kuulumisesta johonkin tiettyyn kulttuuriin ja sitä kautta luo perustan yksilön identiteetille. Kulttuuri syntyy ajan ja paikan kohdatessa keskenään. Näiden tekijöiden muuttuessa muuttuu myös kulttuuri. Näin ollen yksiselitteinen määrittely individualistisen tai kollektiivisen kulttuurin kohdalla ei käy päinsä, sillä kulttuurit ovat aika- ja paikkasidonnaisia, yhteiskunnallisia konstruktioita. (Romppanen & Giray 2009, 51, 53.)

Çiğdem Kağıtçıbaşı (1996) mukaan eri kulttuureissa annetaan erilaisia merkityksiä ja arvostuksia yksilöiden väliselle yhteydelle ja erillisyydelle. Tätä yksilön liittymistä ja erillisyyttä yhteisössä kuvataan termeillä yksilökeskeisyys ja yhteisöllisyys. (Alitolppa-Niittamo 2010, 48–49.) Kulttuuripiirteet, jotka painottavat yksilöllisyyttä tai yhteisöllisyyttä, heijastuvat perheeseen normeina ja käytäntöinä, jotka säätelevät perheenjäsenten välisiä suhteita.

Yksilön suhde lähiyhteisöönsä, perheeseen ja sukuun on yksi merkittävimmistä kulttuurieroista aiheuttavista tekijöistä. Vaikka eri alueiden kulttuurit eroavat toisistaan, maailman voi jakaa karkeasti yksilöllisyyttä korostavaan ja yhteisöllisyyttä korostavaan kulttuuripiiriin. Jaon perusteena voidaan pitää perhekäsitystä ja sitä annetaanko niissä enemmän arvoa ihmisen yksilöllisyydelle vai yhteisöllisyydelle. Tämä vaikuttaa yksilön minäkuvaan, elämänsäkuvaan, perheen sisäisiin ihmissuhteisiin sekä suhteisiin lähiympäristön kanssa. Kuitenkin nämä piirteet sekoittuvat eri kulttuureissa ja näin ollen kaikissa kulttuureissa on havaittavissa molempia piirteitä. Suurin osa maailman kulttuureista on silti vahvasti yhteisöllisiä, vaikka monet perinteiset yhteisölliset kulttuurit saavat vaikutteita muualta. (Räty, 2002, 57.)

Yhteisölliseen ulottuvuuteen Kağıtçıbaşı (1996) näkee kuuluvaksi muun muassa perheenjäsenten keskinäisen vahvan riippuvuuden, ryhmän sisäisen harmonian tavoittelun, lojaaliuden ryhmää kohtaan, mukautuvuuden muiden odotuksiin sekä keskinäinen velvollisuudentunne ryhmän muita jäseniä kohtaan. Yhteisökeskeisissä kulttuureissa perherakenne on hierarkkisempi ja vanhemmilla on usein suuri auktoriteetti kuin mitä vastaavasti yksilökeskeisissä kulttuureissa. Vanhempia ja muita auktoriteettihenkilöitä kunnioitetaan, eikä heidän sanomisia tai tekemisiään kyseenalaisteta. Perheen ja yhteisön tarpeet laitetaan yksilön autonomian edelle sen sijaan, että toimittaisiin täysin oman valinnan mukaisesti. Yhteisön keskeisen harmonian säilymistä pidetään yksilön henkilökohtaisia oikeuksia tärkeämpänä. (Alitolppa-Niitamo 2010, 49.)

Individualistisen kulttuurin näkökulmasta tarkasteltuna perheellä sekä lähiyhteisöllä on yhteisökeskeisessä kulttuurissa huomattavan suuri valta yksittäisen ihmisen henkilökohtaisissa päätöksissä. Vastaavasti kollektiivisen kulttuurin näkökulmasta ihminen joutuu länsimaissa tekemään yksin suuria päätöksiä elämässään. (Räty 2002, 58.)

Eri kulttuuriryhmien luonnehdinnat voivat auttaa hahmottamaan erilaisia odotuksia yksilön ja perheen suhteesta. Näiden luonnehdintojen vaarana on, että eri kulttuuriryhmiä tarkastellaan stereotyyppisinä ja toisistaan selkeästi erottuvina yksikköinä. Etninen tausta, sosiaaliluokka, elinympäristö ja elämäntilanne vaikuttavat yksilöllisesti perheen ja lapsen suhteeseen kohdistettuihin odotuksiin. (Alitolppa-Niitamo 2010, 50.)

3.2 Matkalla aikuisuuteen

Nuoruuden tehtävä on aikuisuuteen valmistautuminen. Aikuistumiseen ja naiseksi kasvuun ei välttämättä ole löydettävissä mitään selkeää siirtymää, vaan kukin yksilö itse etsii oman paikkansa neuvottelujen kautta. (Oksanen 2010, 247.)

Suomalaisessa individualistisessa kulttuurissa nähdään, että omista asioista päättäminen ja itsenäisyys ovat merkkejä aikuistumisesta ja vapaudesta. Nuoren aikuistuessa käydään jatkuvaa neuvottelua rajoista ja siitä, milloin nuori on tarpeeksi vanha päättämään häntä itseään koskevissa asioissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että aikuistuminen pitäisi sisällään näitä samoja asioita kaikissa kulttuureissa.

Heli Niemelän mukaan (2006, 168) nuoruutta kehitystehtävineen on tarkasteltu pitkään näkökulmasta joka on painottunut länsimaiseen ja individualistiseen kulttuuriin. Ei-länsimaisten, kollektiivisten ja islamilaiden kulttuurien nuoria, joita afgaanitytöt edustavat, ei voi tarkastella yksinomaan länsimaisen nuoruuden käsitteen kautta. Nuoruusiän aikana nuorilla on hyvin erilaisia kehitystehtäviä ja sisältöjä kulttuurista riippuen. Vastuulliseen aikuisuuteen siirtyminen nähdään vahvasti kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Lapsuudesta aikuisten maailmaan siirtymiseen liittyy kulttuurinen odotus kasvamisesta ja edistymisestä. Opiskelu, työpaikka ja perheen perustaminen ilmentävät nuoren kehittymistä aikuiseksi. (Raitakari 2006, 56.)

Van Gennepin (1969) klassinen siirtymäriittiteoria jakaa siirtymisen vanhasta roolista uuteen kolmeen vaiheeseen: irrottautumiseen, muutokseen ja uuteen kiinnittymiseen. Niemelä (2006, 169) on sisällyttänyt suomalaisten nuorten siirtymäriitteihin vanhempien auktoriteetin kyseenalaistamisen, päihteidenkäytön kokeilemisen sekä seurustelemisen. Mari Takalo pro gradu – tutkielmassaan (2007, 32) on täydentänyt tätä listaa lisäämällä siihen lapsuudenkodista pois muuttamisen sekä vanhemmista erillään asumisen. Tytöt, joiden uskonto ja kulttuuri ovat ristiriidassa näiden siirtymäriittien kanssa, eivät tunnista niitä omikseen ja ottavat niihin etäisyyttä. Niiden tilalla on omia kulttuurisia siirtymäriittejä, jotka kertovat naiseksi kasvamisesta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kotitöiden opetteleminen sekä hijabin eli naisen hiukset peittävän huivin käytön aloittaminen. (Niemelä 2006, 169.)

Hiljattain Suomeen tullessa maahanmuuttajaperheessä nuoren aikuistuminen voi olla haastavaa. Perheessä ei ole tarjolla valmiita monikulttuurisia aikuistumisen malleja, vaan nuorten pitää itse löytää oma paikkansa ja roolinsa uudessa tilanteessa. Vaikka sukupolvien välinen vastakkainasettelu liittyy itsestään selvänä aikuistumiseen ja itsenäistymiseen, voi maahanmuuttajaperheessä aiheuttaa päänvaivaa nuoren ohjaaminen ja tukeminen uudessa kulttuuriympäristössä. Myös omien vanhempien näkeminen avuttomina ja tietämättöminä saattaa hämmentää aikuistuvaa nuorta. (Kosonen 2000, 155.)

Suomalaisessa kulttuurissa aikuisuuteen valmistautuminen ilmenee entistä voimakkaampana itsenäistymispyrkimyksenä ja irtautumisyrityksenä vanhempien päätäntävallasta. Nuoret haluavat tehdä omia valintoja sekä päätöksiä ja kaipaavat tähän omilta vanhemmiltaan tunnustusta ja arvostusta tekemiään päätöksiä kohtaan. Suomessa niin koulun, kodin kuin yhteiskunnankin vallitsevaan kasvatustilanteeseen kuuluu nuorten itsenäistä tekemään oman elämänsä kannalta keskeiset valinnat. Perinteisemmän ajattelutavan omaavat maahanmuuttajavanhemmat saattavat kokea tämän kasvatustilanteen ristiriitoina ja aiheuttavana. Perinteisten arvojen ohjaama kasvatustilanne näkee nuorten tulevaisuuden suunnitelmia koskevien valintojen olevan pitkälti vanhempien vastuulla. (Kosonen 2000, 154.)

3.3 Kahden kulttuurin vaikutuspiirissä

Yksilön kehittyminen tapahtuu aina jossain kontekstissa. Yksilön lähikehitysympäristönä nähdään useimmiten perhe, jota ympäröi ihmissuhteiden verkosto sekä laajempi yhteiskunnallinen ja sosiokulttuurinen ympäristö. Perhe muodostaa perustan, jolta nuoret ikänsä ja kulttuurinsa mukaisesti osallistuvat yhä laajempiin elinpiireihin. Yksilö kehittyy näiden erilaisten vuorovaikutteiden keskellä yhteisöjensä jäseneksi. (Alitolppa-Niitamo, 2010, 48.)

Kulttuurin jäseneksi ei synnytä, vaan ihminen kasvatetaan oman kulttuurinsa jäseneksi. Kulttuuri on opittua ja se koostuu asioista, joita on opittu tekemään, uskomaan ja pitämään arvokkaina. (Räty 2002, 42.) Nuorella maahanmuuttajalla oman kulttuurin merkitys muokkautuu, kun kotikulttuuri tulee vastakkain suomalaisen kulttuuriympäristön kanssa. Uuden yh-

teiskunnan mukanaan tuomat kulttuuriset normit tulevat tällöin osaksi maahanmuuttajanuoren kulttuuria.

Julkinen keskustelu ja tutkimus ovat nostaneet esiin nuorten maahanmuuttajien yhteiskunnallista asemaa Pohjoismaissa. Nuorten nähdään sijoittuvan kahden heitä ympäröivän kulttuurin välille. Perheen ja pohjoismaisen yhteiskunnan ajatellaan asettavat näille nuorille vaatimukset, joiden välillä nuoren tulisi tasapainotella. Tyttöjen ja nuorten naisten kohdalla perheen asema näyttäytyy entistä merkittävämpänä ja heidät nähdään oman kotikulttuurinsa uhreina. (Honkasalo 2011, 27.)

Nuoret kahden kulttuurin vaikutuspiirissä sovittavat omaa toimintaansa monikertaisesti kulttuurisiin kehyksiin ja erilaisiin aikuisuuksiin, joihin liittyvät odotukset saattavat olla ristiriidassa keskenään. (Harinen & Suurpää 2003, 7.) Alitolppa-Niitamon (2003, 22) mukaan nuorilla voidaan nähdä olevan erityinen asema ja rooli prosessissa, jossa he ja heidän vanhempiensa sekä heidän etninen yhteisönsä määrittelevät etnisyyttään ja rakentavat uusia kulttuurisia muotoja uudessa yhteiskunnassa.

Maahanmuuttoa ja perheitä käsittelevät tutkimukset ovat tuoneet esille sen, miten uusi yhteiskunnallinen tilanne vaikuttaa perheen sisäisiin neuvotteluihin monella eri tapaa. Usein nämä neuvottelut ovat sukupuoli- ja sukupolvikysymysten värittämiä. Muutto toiseen maahan voi koetella perheen sisäisiä luottamussuhteita sekä auktoriteettikysymyksiä. (Alitolppa-Niitamo 2005, 46.)

Perheen sisäisten ristiriitojen yhteydessä voidaan käyttää moraalisen paniikin käsitettä. Moraalisissa paniikeissa on Ulf Boëthiuksen (1995) mukaan on kyse siitä, että nuoret omaavat taitoja ja tietoja, jotka vastaavasti puuttuvat vanhemmilta. Vanhemmat näkevät tilanteen uhkaavana ja pyrkivät pitämään nuoret oman kontrollinsa alaisena. Puhutaan taistelusta kulttuurisesta pääomasta. Moraaliset paniikit syntyvät nuoren ja vanhemman sukupolven yhteentörmäyksistä kuten esimerkiksi ristiriitaisista arvoväkelyksistä, sukupuolten roolimutoksista tai nuoren omaksuessa uuden kielen vanhempiaan nopeammin. (Helander 2002, 116.)

Nuoret rakentavat aikuisväestöä nopeammin kulttuurisia hybridejä. Hybridi-identiteetin käsitteellä viitataan eri merkitysten sekoittumiseen ja fuusioitumiseen. Prieurin (2002) mukaan maahanmuuttajanuorten luomat omat identiteettirakennelmat voivat koostua uudenslaisista ja omintakeisista yhdistelmistä. Niissä on mukana aineksia niin vanhan kuin uuden kotimaan kulttuurisista normeista. (Oksanen 2010, 241.)

4 NAINEN AFGAANIKULTTUURISSA

Jotta voitaisiin ymmärtää edes osittain naisen asemaa Afganistanissa ja sitä myöten afgaanikulttuurissa, tulisi nähdä monimutkainen vuorovaikutus konfliktin, köyhyyden sekä kulttuurin välillä. Konfliktit, jotka ovat kestäneet useita vuosikymmeniä Afganistanissa, ovat vaikuttaneet yhteiskunnallisten rakenteiden rapautumiseen ja lamauttaneet yhteiskunnan perustoimintoja kuten esimerkiksi perusopetuksen järjestämistä. (Kouvo 2012, 32.)

Afganistanissa vain 13 % yli 15-vuotiaista naisista on lukutaitoisia (UNICEF, 2011). Harva tytöistä pääsee kouluun, sillä ajatus tytön tehtävästä on perheissä usein toinen. Valmistautuminen synnyttämiseen ja lasten kasvattamiseen nähdään tyttöjen pääasiallisena tehtävänä. (Riikonen 2012, 29.) Taleban-hallinnon kaatuminen on merkinnyt isojen kaupunkien kouluja käyneiden naisten perheille paluuta entiseen, mutta varsinkin maaseudulla ja syrjäkylillä perheet suhtautuvat epäluuloisesti tyttöjen ja naisten koulunkäyntiin. Usein koulutuksen haasteena saattaa olla myös varhainen avioitumisikä, jonka takia tytöt voivat joutua keskeyttämään opintonsaa. (UNICEF, 2011.)

Kouvon (2012, 32) mukaan kulttuurisista normeista ja arvoista kiinnipitäminen on edesauttanut afgaaneja sietämään pitkään jatkuneita vaikeuksia omassa yhteiskunnassaan sekä luonut yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisöissä. Näin ollen esimerkiksi uskonto näyttäytyy yhteisöllisyyden ylläpitäjänä ja suojelijana yhteisöissä.

Mari Takalo omassa pro gradu -tutkielmassaan (2007, 103) toteaa, että juuri tytöillä ja naisilla on aktiivinen rooli perinteiden ja sitä kautta koko kulttuurin uusintajina sekä uudistajina. Myös Nira Yuval-Davisin (1997) mukaan yhteisöjen naispuolisilla edustajilla on enemmän vastuuta perinteiden säilyttämisessä sekä kulttuurin edustamisessa. Kulttuurin säilyminen ja siirtyminen seuraaville sukupolville tapahtuu naisten kautta ja sen vuoksi yhteisöjen naispuolisten jäsenten käyttäytymisestä huolehditaan tarkemmin. (Niemelä 2006, 174–175.) Näin ollen naiset eivät kannaa vain omaa kunniaansa, vaan he kantavat koko yhteisönsä kunniaa noudattamalla niitä tapoja, joiden nähdään olevan arvostettuja yhteisön keskuudessa.

4.1 Afganistanista Suomeen

Suomessa afganistanilaiset ovat vielä varsin tuore maahanmuuttajaryhmä. Kuitenkin afganistanilaisten kohdalla pakolaisuutta on kestänyt jo yli 30 vuotta (Pakolaisneuvonta ry 2013). Samalla he muodostavat maailman suurimman pakolaisryhmän, sillä jopa 23 prosenttia maailman pakolaisista on kotoisin Afganistanista (UNHCR 2006).

Vielä vuonna 1998 Suomessa asui vain noin 70 afganistanilaista (Maahanmuuton vuosikatsaus 2011). Kuitenkin vuoteen 2012 mennessä afga-

nistanilaiset olivat kolmanneksi suurin turvapaikanhakijaryhmä irakilais-ten ja venäläisten jälkeen. Suurin osa Suomeen saapuneista afgaaneista on tullut Suomeen YK:n kiintiöpakolaisina, turvapaikanhakijoina sekä perheen yhdistämisten kautta. Heistä enemmistö on miehiä. Vuonna 2011 Suomessa oli väestörekisterin mukaan yhteensä 2835 Afganistanin kansalaista. Mikäli tähän lukuun lasketaan mukaan myös Suomen kansalaisuuden saaneet afgaanit, voidaan heitä arvioida olevan tällä hetkellä ainakin noin 4000. (Maahanmuuttovirasto 2013, 29.)

Keskustelu Afganistanin tilanteesta painottuu usein afgaaninaisten asemaan. Vaikka naisten asema Afganistanissa on edelleen maailman huonoimpia, silti parannusta on tapahtunut viimeisen vuosikymmenen aikana erityisesti tyttöjen koulunkäynnin ja naisten lisääntymiserveiden osalta. Kuitenkin naisten osallistumismahdollisuudet poliittiseen ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan ovat rajalliset. Erityisesti mahdollisuudet osallistua oman maansa tulevaisuuden rakentamiseen sekä rauhanneuvotteluihin ovat vähäiset. (Väänänen 2013.)

Afganistanilaisten naisten asema jatkaa paranemistaan hiljalleen, mutta todellista läpimurtoa ei ole vielä tapahtunut. Afganistanissa lakiin on kirjattu useita naisten asemaa suojaavia lakeja, mutta niiden toimeenpano on toistaiseksi melko vähäistä. Afganistan on kuitenkin suurten muutosten ja kehityksen edessä. Myönteisin kehitys näkyy erityisesti nuorissa ja heidän aiempaa voimakkaammassa muutoshalussaan. (Stjernvall 2013.)

Kulttuuriset perinteet ja asenteet eivät kuitenkaan muutu hetkessä. Vaikka yhä enenevässä määrin myös Afganistanissa naiset voivat osallistua työelämään ja opiskella, näkemykset perinteisistä sukupuolirooleista istuvat vahvassa. Suomeen muuttaneiden afgaaniperheiden keskuudessa naisten lisääntyneet mahdollisuudet opiskelun ja työn teon suhteen saavat aikaan muutoksia perheissä ja ajattelutavoissa.

4.2 Afgaanikulttuuri ja sukupuoliroolit

Afganistanilaiset ovat keskenään hyvin heterogeeninen ryhmä ja eroavat toisistaan niin kielen, koulutuksen, etnisen ryhmän, uskonnollisen suuntauksen, taloudellisen sekä sosiaalisen taustan suhteen. Näin ollen myös perhekulttuurit eroavat keskenään suuresti toisistaan. (Takalo 2007, 11.)

Kollektiivisessa afgaanikulttuurissa ihminen kokee olevansa olemassa yksinomaan osana perhettään ja sukuaan. Perheellä tarkoitetaan kollektiivisessä kulttuurissa useimmiten useamman sukupolven ja aikuisen suurperhettä. Näin ollen perheeseen mielletään kuuluvaksi isovanhemmat, sedät, tädit ja serkut. (Räty 2002, 58–59.)

Afgaanikulttuurissa perhe ja suku ovat merkittäviä instituutioita. Ne eivät ole ensi sijassa tunnesidonnaisia ryhmiä, vaan koko yhteiskunnan toiminnan perusta. Suvun yhteenkuuluvuutta korostavassa yhteiskunnassa vain sukuverkostoon kuulumalla ihminen turvaa oman taloutensa ja saa siltä tarvittaessa suojaa ja apua. (Takalo 2007, 20; Säävälä 2011, 33.)

Perhe toimii keskeisenä instituutiona myös kulttuurin ja sukupuolen uusintamisessa. Ympäröivät kulttuurit ja yhteiskunta ovat vuorovaikutuksessa perheen kanssa, jossa opitaan sukupuoliroolit. Esimerkiksi käsitys naiselle sopivasta käytöksestä sekä mahdollisista tekemisen tiloista määrittävät perheiden ja kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa. Vanhempien ja erityisesti äitien voidaan nähdä olevan kulttuuristen perhearvojen välittäjiä. (Takalo 2007, 10.)

Hafizullah Emadin (2005) mukaan keskeisiä kulttuurisia arvoja afganistanilaisissa perheissä ovat vanhempien ihmisten kunnioittaminen, nuorena avioituminen sekä nuorten naisten äidiksi tuleminen. Perheen yhtenäisyyden korostamista, äitiyden kunnioittamista sekä avioeron välttämistä pidetään myös tärkeinä perhearvoina. (Takalo 2007, 20.)

Miesten nähdään perinteisesti huolehtivan perheen toimeentulosta, politiikasta ja perheen ulkopuolisista suhteista. Miesten oletetaan toimivan perheen päässä sekä pitävän huolta omista vanhemmistaan. Naisen rooli sijoittuu äitiyteen, lasten kasvatukseen ja perheen hyvinvoinnin ylläpitoon. Kodin ulkopuolella työtä tekevän naisen uramahdollisuudet jäävät yleensä aina toiseksi perhevelvollisuuksien edessä. (Takalo 2007, 10.)

Afgaanikulttuurissa ajattelutapa on sukukeskeinen ja velvoitesuuntautunut. Ihmisellä ajatellaan olevan vapauksia vasta ansaittuaan ne kuuliaisuudella ja uhrautumalla perheen yhteistä hyvää ajatellen. Esimerkiksi avioliiton solmiminen vanhempien ja suvun hyväksymän puolison kanssa on nuoren naisen ja miehen keskeisin kuuliaisuuden osoitus. Nuorten odotetaan myös asuvan mahdollisimman pitkään kotonaan ja tukevan vanhempiaan monin eri tavoin sekä avioituvan mielellään tai ehdottomasti oman suvun sisällä. (Säävälä 2011, 32; Alitolppa-Niitamo 2010, 49.)

Sukukeskeisessä ajattelussa avioliitto merkitsee eri asiaa kuin länsimaisessa parisuhdekeskeisessä ajattelussa. Suomessa avioituminen perustuu omaan parinvalintaan ja romanttisen rakastumisen ihanteeseen. Afgaanikulttuurissa avioliiton ei nähdä olevan vain puolisojen välinen liitto vaan sen nähdään olevan tärkeä side sukujen välillä. Aviopuolison valintaprosessiin liittyy ryhmäsolidarisuuden vahvistaminen, sosiaalisen järjestyksen ylläpitäminen, sosiaalisen statuksen vahvistaminen sekä myös varallisuuden lisääminen. Näin ollen perheellä ja suvulla on keskeinen rooli valittaessa aviopuolisoa ja niin sanotut järjestetyt avioliitot ovat tavallisia. (Säävälä 2011, 29; Takalo 2007, 21.)

Afgaanikulttuurissa järjestetyt avioliitot ovat yleisiä. Järjestetty avioliitto ei kuitenkaan ole sama asia kun pakkoavioliitot. Järjestetyssä avioliitossa sulhasella ja morsiamella on mahdollisuus vaikuttaa viime kädessä siihen solmitaanko liittoa vai ei. (Säävälä 2013, 112.)

Muslimiperheet ovat endogaamisia perheitä, joissa aviopuoliso valitaan oman suvun tai etnisen ryhmän sisäältä. Islam ei salli naisten avioitumista ei-muslimin kanssa, sillä sen salliminen muodostaisi riskin yhteisön yhtenäisyydelle ja sen olemassaololle. Vaimojen ja lasten nähdään kuuluvan

isän sukuun eli islamiin, koska uskonto periytyy isän kautta. (Helander 2002, 118.)

Afganistanilaisten keskuudessa islaminusko onkin valtauskonto: shiiamuslimeja on väestöstä noin 19 % ja sunnimuslimeja noin 80 %. Afgaanikulttuuri ja islam ovat vahvasti yhteen kietoutuneita ja muodostavat yhdessä elämän peruspilarit. Näin ollen islam säätelee pitkälti niin yhteiskuntaa sekä juhlaperinteitä. (Ulkoasiainministeriö 2011; Salkolahti 2011, 7.)

Perinteisessä afgaanikulttuurissa tytön ja naisen kunnia on yhteydessä koko suvun kunniaan ja sukulinjan puhtauden säilyttämiseen. Naisten sosiaalista kontrollointia perustellaan kunnian säilyttämisellä. Sosiaalinen kontrollointi saattaa ulkopuolisten näkökulmasta katsottuna näyttää naisten rajoittamiselta, kun taas sisäisestä näkökulmasta kyse on naisten suojelemisesta. Sosiaalinen kontrollointi koskee erityisesti nuoria naisia ja nuoria vaimoja. Vanhemmat kokevat tekevänsä tyttärelleen palveluksen kontrolloimalla tytön liikkumista ja suojelemalla hänen sekä suvun mainetta. (Säävälä 2007, 32–33.)

Perheissä tapahtuva kontrollointi voi perustua myös muuhun kuin kunniankäsitteisiin. Rajoitukset voivat liittyä myös käytännöllisiin syihin, kuten huoleen lapsen turvallisuudesta vieraassa ympäristössä. (Säävälä 2007, 34.)

Kaikki naiset ja nuoret kantavat yhteisön normeja mukanaan, sillä kulttuuriset arvomallit sisäistetään kasvatuksessa jo varhaisesta iästä lähtien. Odotusten vastaan toimiminen tai suvun kunnian vaarantaminen saattaa aiheuttaa ahdistusta ja huonoa omatuntoa. Ulkopuolinen sosiaalinen kontrolli luo paineita hyvän ja kunniallisen käyttäytymisen toteuttamiseen. (Säävälä 2007, 33; Oksanen 2010, 250.)

Suomalaisessa kulttuurissa kasvaneille nuorille afgaaninaisille syntyy väistämättä toisenlainen kuva naisena olemisesta ja tyttöjen oikeuksista kuin mihin heidän vanhempansa ovat lähtömaassa olon myötä tottuneet. Uudessa kulttuuriympäristössä naiset joutuvat asemoimaan oman naiseutensa ja naisen roolinsa suhteessa suomalaiseen naiseuteen. Suomalaisessa arjessa sukupuoliroolit jakaantuvat perheessä ja yhteiskunnassa eri tavoin kuin vastaavasti vanhassa asuinmaassa. (Säävälä 2007, 34, 7.)

4.3 Islamilainen naiskuva

Islam on 1400 vuotta vanha uskonto, joka on syntynyt Arabian niemimaalla ja levinnyt sieltä laajoille alueille Lähi-itään, Afrikkaan ja Aasiaan. Islamilainen maailma koostuu moninaisesta kulttuurien kirjosta, sillä leviessään laajalle alueelle, se samalla sekoittui paikalliskulttuureihin. Nykyään islam muodostaa enemmistöuskonnon yli neljässäkymmenessä maassa ja sitä tunnustaa 1,3–1,5 miljardia ihmistä. (Lipsanen 2011, 36.)

Uskonto on vahvasti osa afganistanilaisten arkea ja 99 % väestöstä on muslimeja. (Koivula & Trümpler 2012, 10). Monille muslimeille islam säätelee kokonaan yksilön ja yhteiskunnan elämää. Tästä johtuen islamilla

pyritään legitimoimaan yhteiskunnan käytännöt silloinkin, kun jonkin asian yhteys islamin uskontoon on lähes olematon. Hyvänä esimerkkinä tästä toimivat rajoitukset koskien naisen asemaa. Rajoitukset vaihtelevat eri islamilaisissa maissa hyvin laajasti, mutta kaikkia niitä perustellaan nimenomaan uskonnolla. (Hämeen-Anttila 2004, 56.)

Muslimeja asuu melkein maailman kaikissa valtioissa, mitä erilaisimpien paikallisten ja ylikansallisten kulttuurien vaikutuksen alaisena. Kristittyjen tavoin myös muslimit kuuluvat eri yhteiskuntaluokkiin ja maaseudun sekä kaupunkien elämäntavoissa on suuresti eroja. Näiden ohella myös ideologisten ja poliittisten näkemysten välillä on eroja samoin kuin islamin sanomaan välittävien uskonoppineiden keskuudessa. Näin ollen on mahdollista lähteä yleistämään edes yhden maan tai kaupungin sisällä naisten kohtaamia ongelmia. (Dahlgren 2004, 25.)

Islam itsessään ei alista naista, sillä islam ei ole subjekti. Sitä vastoin, ihmiset voivat käyttää islamia naisen alistamiseen. Näin ollen islamista kuten myös kristinuskostakin, on mahdollista hakea kaikupohjaa naista halventaviin asenteisiin ja käytäntöihin. (Dahlgren 2004, 26.)

Naisten tasa-arvoisia ihmisoikeuksia rikkoo ehkä selkeimmin heidän holhouksenalaisuutensa. Koraanin mieskeskeisen tulkintatavan mukaan lapset ja naiset tarvitsevat aina itselleen miesholhoojan. Tarkoituksena on ennen kaikkea suojella naisia ja lapsia, sen sijaan, että ajateltaisiin, ettei nainen selviäisi ilman miehen apua. (Akar 2004, 166.)

Ensisijaisesti kyse on paikallisesta kulttuurista sekä sen asenteista naista kohtaan, ei siitä mitä uskonto vaatii. Afganistanissa naisen erittäin heikko asema on yhteydessä alueen heimokulttuuriin. Afganistanin tilanne eroaa suuresti esimerkiksi Iranista, jossa maata hallitaan korostetun islamilaisten periaatteiden mukaisesti, mutta jossa silti naisten koulutustaso ja yhteiskunnallinen näkyvyys on täysin eri tasolla. (Hämeen-Anttila 2004, 56.)

Kristiina Kouros (2004, 173) kuvailee tasa-arvon periaatetta miehen ja naisen välillä niin keskeiseksi islamilaisen oikeuden käsitteeksi, että sitä voidaan pitää jopa yhtenä islamin perusarvona. Koraanin mukaan Jumala on luonut naisen ja miehen yhdestä sielusta, pareiksi toisilleen. Monissa kysymyksissä shari'an eli islamilaisen lain perheoikeudelliset säädökset asettavat naisen ja miehen eriarvoiseen asemaan ja sitä kautta muodostavat käytännön ongelmia ihmisoikeuksien tunnustamiselle ja toteuttamiselle.

Kourosen (2004, 179) mukaan aika ajoin vaikuttaa siltä, että länsimaiset ihmisoikeuspuolustajat ja feministit haluavat ajatella ja nähdä, että musliminaiset elävät tahtomattaan shari'an varjossa. Naisten ihmisoikeuksien turvaamista vastustaa kuitenkin muslimimaissa huomattava joukko myös naisia miesten ohella. Uskonto on todella merkittävä asia miljoonille maailman ihmisille ja siihen vedoten ollaan valmiita luopumaan sellaisista oikeuksista, joita ei nähdä uskonnon oikeuttavan ja sitä kautta niillä ei koeta olevan arvoa.

Islamilainen fundamentalismi ei ole ainut tapa tulkita islamia, vaikka se nykyään onkin korostetusti esillä. Islamin uskonnollisen auktoriteetin peruslähteet ovat toki muuttumattomia, mutta se sallii silti tietyn joustavuuden kuten esimerkiksi uskonnollisuuden sopeuttamisen läntiseen yhteiskuntajärjestykseen ja osaksi nykypäiväistä arkielämää. Islam kykenee sulautumaan osaksi ympäröivää yhteiskuntaa, samalla toki muovaten sitä. Yhteiskunnan ja uskonnon välillä vallitsee näin ollen kaksisuuntainen vai-
kutussuhde. (Hämeen-Anttila 2004, 57.)

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Sukupuolinäkökulma suomalaisessa muuttoliike- ja maahanmuuttotutkimuksessa on vielä toistaiseksi jäänyt vähemmälle huomiolle. Maahanmuuttotutkimusta on syytetty sukupuolisokeudesta, joten myös miehiin keskittyvälle tutkimukselle on suuri tarve. Naisiin kohdistuva tutkimus on kuitenkin erityisen perusteltu, sillä vallitsevat teoriat, näkökulmat ja oletukset perustuvat miesmaahanmuuttajien tilanteisiin ja kokemuksiin. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15.)

Maahanmuuttoa ja yhteiskunnan monikulttuuristumista koskeva tutkimus on 2000-luvulla edelleen lisääntynyt. Suomalaisen maahanmuuttotutkimuksen kohteena ovat olleet vain muutamat suurimmat kansalliset, etniset ja uskonnolliset ryhmät. Suomessa yksittäisistä maahanmuuttajaryhmistä erityisesti somalialaiset (Helander 2002; Tiilikainen 2003; Alitolppa-Niitamo 2004; Niemelä 2002) sekä venäläiset että virolaiset maahanmuuttajanaiset (Liebkind 2000) ovat olleet tutkimuksen kohteena 2000-luvulla.

Afgaanitaustaisista maahanmuuttajanaisista ei ole vielä tehty kattavaa tutkimusta. Tutkimuksen vähäisyys saattaa selittyä sillä, että afgaaninaisia on vielä suhteellisen vähän verrattuna muiden ryhmien edustajiin. Joitakin tutkimuksia on kuitenkin jo nyt olemassa, joiden kohteena ovat Suomeen muuttaneet afgaaninaiset.

Elina Salkolahti (2011) pro gradu -tutkielmassaan on tarkastellut nuorten afgaaninaisten tuottamia puhetapoja naisena olemisesta ja niiden kautta syntyviä naisena olemisen merkityksiä. Tutkimustulosten mukaan naiseutta rakennettiin kahdenlaisen naisen, perinteisen afgaaninaisen ja modernin naisen kautta. Kahden kulttuurin yhtymäkohdassa naiseksi kasvaminen tarjosi maahanmuuttajanaisille mahdollisuuden määritellä naiseutta vapaammin ja laaja-alaisemmin kuin mitä vastaavasti perinteisessä afgaanikulttuurissa. Tulokset osoittivat, että naiseus nähtiin neuvottelukysymyksenä ja puhetaivat naisena olemisesta olivat mahdollisuuksia tuottaa naiseutta niin perinteisellä kuin uudella, modernilla ja kriittiselläkin tavalla.

Mari Takalon (2007) pro gradu -tutkielma käsitteli Afganistanista kotoisin olevien pakolaistaustaisten nuorten naisten käsityksiä kulttuurista, perheestä ja sukupuolesta. Tutkimuksessa suomenafganistanilaiset naiset positioivat itsensä kulttuureihin eri tavoin. Kulttuuri näyttäytyi naisten puheessa toisaalta staattisena ja toisaalta jatkuvan muutoksen kohteena ole-

vana. Tutkittavat eivät halunneet hylätä afgaanikulttuuria, mutta eivät myöskään omaksua suomalaista elämäntapaa sellaisenaan.

Veronika Honkasalon (2011) väitöskirja sukupuolisensitiivisestä ja monikulttuurisesta tyttötyöstä on yksi tuoreimmista maahanmuuttajatyttöjä ja - naisia käsittelevistä suomalaisista nuorisotutkimuksista. Tutkimus keskittyi tarkastelemaan monikulttuurisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa nuorisotyössä. Tutkimus toi esille sen, että monikulttuurisuuteen liittyvät kysymykset ovat tehneet sukupuolten tasa-arvosta nuorisotyön kentällä näkyvämpää kuin aiemmin. Tutkimuksen valossa sukupuolisensitiivinen nuorisotyö miellettiin ennen kaikkea tyttöjen parissa toteutettavaksi työkseksi.

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS

Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä oli tuottaa tietoa nuorten afgaaninaisten arjesta osana suomalaista yhteiskuntaa. Julkisessa keskustelussa ja tutkimuksessakin maahanmuuttajanuorten nähdään yhteiskunnalliselta asemaltaan asettuvan kahden kulttuurin, perheen ja suomalaisen yhteiskunnan väliin. Erityisesti islamtaustaisten tyttöjen kohdalla perheen asemaa pidetään merkittävänä. Tytöt asetetaan usein kotikulttuurinsa tai perheensä uhriksi tai alistetuksi ja monikulttuurisuuteen keskittyvissä keskusteluissa tytöt ja naiset ovat esillä toistuvasti huolen, marginaalin ja väkivallan kautta. (Honkasalo 2011, 13.)

Keräämäni aineiston pohjalta tutkimuskysymykseksi muodostui:

Miten suomenafganistanilaiset nuoret naiset kokevat oman naiseutensa ja itsenäistymisensä?

Tavoitteenani oli nostaa nuorten naisten omaa ääntä osaksi heitä koskevaa yhteiskunnallista keskustelua. Tarkoitukseni oli selvittää millaisten kategorioiden kautta naiset itse puhuvat omasta naiseudestaan ja itsenäistymisestään. Opinnäytetyöni tavoitteena oli myös tuottaa tietoa, joka hyödyttäisi niin tyttötyössä kuin maahanmuuttaja- ja monikulttuurityössä toimivia sekä Suomeen muuttaneita afgaaninaisia.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyön tutkimusprosessia. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, sillä tarkoituksena oli tutkia afgaaninaisten omakohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä naiseuteen ja itsenäistymiseen liittyen.

Opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppanina oli eteläsuomalainen maahanmuuttajille suunnattu palvelupiste. Palveluiden piiriin kuuluvat asiakkaat, jotka ovat asuneet Suomessa alle kolmen vuoden ajan.

Palvelupisteen kautta sain välitettyä kohderyhmälleni kirjeen, jossa kerroin tekeväni opinnäytetyötä ja tarvitseväni haastateltavia tutkimustani

varten. Sain tutkittavien yhteystiedot palvelupisteen työntekijän kautta ja soitin jokaiselle haastateltavalleni sopiakseni tapaamisen ajankohdan.

Opinnäytetyön tutkimuskohteena olivat 19–30-vuotiaat Afganistanista ko-
toisin olevat naiset, jotka ovat asuneet Suomessa vähintään viiden vuoden
ajan. Opinnäytetyön aineisto koostui neljän naisen yksilöhaastatteluista.

7.1 Kvalitatiivisen tutkimuksen määrittelyä

Tutkimus oli kvalitatiivinen, eli laadullinen, ja siinä painottui narra-
tiivinen tutkimusote. Syrjälän (2007, 230) mukaan narratiivisella tutki-
muksella ei pyritä objektiivisuuteen tai yleistettävään näkemykseen asiois-
ta. Tutkimuksessa korostuu ennen kaikkea merkitysten antaminen yksittäi-
sille tarinoille – tutkimuksen ytimessä on tutkimuksen kohteena olevan
oma ääni.

Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla pyrin antamaan tutkittavilleni puheen-
vuoron. Marja Tiilikaisen (2003, 15) mukaan maahanmuuttajanaisten ään-
tä tulee erityisesti etsiä, sillä yhteisöjen sisällä naisten asema ei ole yhtä
vaikutusvaltainen kuin miesten. Erityisesti muslimitaustaiset maahanmuut-
tajanaiset eivät useinkaan pääse edustamaan koko yhteisöä koskevissa ky-
symyksissä.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana nähdään todellisen elämän
kuvaaminen. Todellisuuden kuvaamiseen sisältyy ajatus sen moninaisuu-
desta ja monensuuntaisista suhteista. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla
pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirs-
järvi, Remes & Sajavaara 2004, 152.)

Kvalitatiivista tutkimusta luonnehtii suhteellisen pieni aineiston määrä.
Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto on yleensä varsin pieni, sillä siinä
keskitytään tarkastelemaan ja analysoimaan mahdollisimman tarkasti kä-
sillä olevaa aineistoa. Näin ollen kvalitatiivisen tutkimuksen laadullisuus
korostuu sen aineistossa. Aineiston tieteellisyyden kriteerinä toimii mää-
rän sijaan laatu. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimuskohde
sijoittamaan yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä sekä rakentamaan siitä yksi-
tyiskohtaista ja tarkkaa kuvaa. (Eskola & Suoranta 2000, 18, 61.)

7.2 Aineistonkeruumenetelmänä kerronnallinen haastattelu

Haastattelua pidetään yhtenä tiedonhankinnan perusmuotona. Se on yksi
käytetyimmistä menetelmistä käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteissä sen so-
veltuvuuden ja hyvänä tiedonkeruumenetelmänä. (Hirsjärvi & Hurme
2001, 11.)

Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa molemmat osapuolet vaikutta-
vat toinen toisiinsa. Se on tutkijan ja haastateltavan välistä keskustelua,
joka tapahtuu tutkijan alulle panemana ja jota tutkija johdattelee eteenpäin.
(Eskola & Suoranta 2000, 85.)

Kerronnallisuus haastattelussa viittaa siihen, että tutkija pyytää kertomuksia, antaa niille tilaa sekä esittää kysymyksensä sellaisessa muodossa, joihin hän odottaa saavansa kertomuksia vastaukseksi. Kerronnalliselle haastattelulle ominainen puhuttamisen tapa ”kerro x:stä” antaa haastateltavalle mahdollisuuden kertoa oman näkemyksensä pidemmän puheenvuoron kautta. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 55.) Laadullinen haastattelu pitää sisällään aina kertomuksia, mutta usein moni kysymys johtaa muuhun kuten esimerkiksi faktojen keruuseen tai mielipiteen tiedusteleamiseen. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 191).

Kerronnallisen haastattelun kohteena ovat kertomukset kokemuksista. Sen avulla pyritään kokoamaan aineistoksi kertomuksia. (Tiittula & Ruusuvuori, 2005, 12). Kertomus vuorovaikutuksen välineenä jakaa ja tekee ymmärrettäväksi kokemuksia, ylläpitää ryhmiä ja luo luottamusta. Välitämme sanatonta tietoa kertomusten avulla. Kertomalla ja olettamalla asioita tunnetuksi tuomme jaettuja oletuksia kulttuurista esille. Kertomus on samalla tietämisen muoto, jota voidaan pitää tärkeimpänä välineenä ajallisuuden ymmärtämiseksi. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 189.)

Hetki ja tilanne kertomisessa tuottavat jotain uutta. Kertoessaan itseään toiselle, ihminen näkee ja tuottaa itseään uudella tavalla. Kertomusten kautta ihminen rakentaa omaa identiteettiään, hallitsee ja ymmärtää omaa menneisyyttään sekä suuntaa itseään tulevaisuuteen. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 189, 220.)

Ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä kerronnallista haastattelua. Ne eroavat usein toisistaan aihepiirin, haastattelun tekniikan, kysymysten määrän sekä toivotun vuorovaikutuksen mukaan. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 192.)

7.3 Aineiston kuvaus

Opinnäytetyön aineisto koostuu neljän afgaaninaisen kerronnallisesta haastattelusta. Kaikki haastateltavat olivat asuneet Suomessa vähintään viiden vuoden ajan. Haastatteluista kolme toteutettiin suomeksi ja yksi ammattitulkien välityksellä. Nuoret naiset olivat iältään 19-30-vuotiaita ja asuivat keskikokoisessa eteläsuomalaisessa kaupungissa. Heistä kolme oli syntynyt Afganistanissa, kun taas yksi heistä kertoi syntyneensä Iranissa. Haastatteluihin osallistuneista kaksi naista opiskeli täysipäiväisesti, yksi oli työharjoittelussa ja yksi naisista oli hoitovapaalla. Kaksi haastateltavista oli naimisissa, yksi kihloissa ja yksi naisista oli eronnut. Naisista kaksi asui puolisonsa kanssa, yksi asui vanhempiensa ja sisarustensa kanssa sekä yksi lastensa kanssa. Kaikki naiset kertoivat vanhempiensa olevan syntyperäisiä afganistanilaisia. Haastateltavista yksi pukeutui pään peittävään huiviin ja kolme ei käyttänyt huivia osana pukeutumistaan.

Luottamuksellisen suhteen muodostumista haastattelijan ja haastateltavien välille pidetään tärkeänä edellytyksenä tiedon saannille. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että haastateltavat ovat tietoisia haastattelun tarkoituksesta, tutkijan salassapitovelvollisuudesta sekä omasta anonymiteetistään. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 41.) Pyrin tutustumaan haastateltaviin tapaamalla heitä etukäteen ennen varsinaisen haastattelun tekoa saadakseni

aikaan mahdollisimman rennon ja luontevan haastattelutilanteen. Toivoin tapaamisten herättävän luottamusta minua ja tekemääni tutkimusta kohtaan.

Tapasin jokaista haastateltavaa kerran ennen haastattelua. Kolmea haastateltavistani tapasin kahvilassa ja yhden haastateltavan luona kävin kotikäynnillä yhdessä palvelupisteen työntekijän ja tulkin kanssa.

Tapaamisten aikana kerroin opinnoistani sekä omasta opinnäytetyöstäni ja siitä, miksi olin aiheesta kiinnostunut. Selvitin tutkimusprosessin kulkua sekä haastattelujen tarkoitusta. Varmistin, että haastateltavat olivat ymmärtäneet heille lähettämäni kirjeen ja että heille ei ollut jäänyt mitään epäselväksi. Kerroin haastateltaville myös heidän anonymiteetistään ja omasta vaihtoehtoisuudestaan. Kysyin kaikilta luvan saada nauhoittaa haastattelut ja kerroin, miksi nauhurin käyttö olisi tärkeää puheen litteroinnin kannalta. Lisäksi sovimme haastattelujen ajankohdat näiden tapaamisten aikana.

Toteutin haastattelut huhtikuun 2013 aikana. Paikka oli ennestään tuttu kaikille haastateltaville. Ajattelin tämän osaltaan edesauttavan haastatteluihin osallistumista. Haastatteluihin toin mukana teetä ja keksejä mukanaan ja rennon ilmapiirin luomiseksi.

Valitsin aineistonkeruutavaksi yksilöhaastattelut, sillä koin, että kahdenkeskiset keskustelut mahdollistavat sen, että haastateltavat voivat puhua ehkä vaikeistakin aiheista luottamuksellisesti. Ryhmähaastattelussa haittana olisi voinut olla ryhmän mahdollinen kontrolloiva vaikutus. Tämä olisi saattanut estää ryhmän kannalta kielteisten asioiden esiintulon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 200.)

Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelunauhat. Pyrin litteroimaan jokaisen haastattelun melko sanatarkasti, koska ajattelin sen helpottavan myöhempiä työskentelyä. Ilman tulkkia tehdyt haastattelut kestivät noin tunnin, kun taas vastaavasti tulkin avulla tehty haastattelu vei lähes kaksinkertaisen ajan. Litteroitua aineistoa kertyi melko runsaasti, yhteensä 56 sivun verran.

7.4 Analysointimenetelmänä kategoria-analyysi

Analysointimenetelmäni lähtökohtana on amerikkalaisen sosiologi Harvey Sacksin 1960-luvulla kehittänyt jäsenkategoria-analyysi (Membership Categorization Device). Kategorioiden avulla puhutaan joko muista tai itsestä ja niillä tarkoitetaan ihmistä kuvaavia ilmauksia, joita voivat esimerkiksi olla vaimo tai tytär. Yhtä ihmistä voidaan kuvata usealla eri kategorialla eli heillä voi olla jäsenyys useassa eri kategoriassa. Arkielämässä luokittelemme ihmisiä sijoittamalla heidät erilaisten kategorioiden jäseniksi ja suuntaamme toimintaamme niiden mukaan. Kategoriat voivat myös olla näkymättömiä tai vailla huomiota, vaikka ne ovatkin jatkuvasti läsnä puheessamme ja toiminnassamme. (Juhila, Jokinen & Suoninen 2012, 27; Juhila 2004, 21.)

Sacks (1992) kiinnitti huomiota ihmisten puheessa käyttämiin kategorioihin ja siihen, miten suuri osa tiedosta on liitettyä kategorioihin. Kategorioihin sisältyvän tietovarannon avulla rakennamme ymmärrystä meitä ympäröivästä yhteiskunnasta, itsestämme ja toisista. Iso osa yhteiskuntaa ja yhteiselämää koskeva tieto on varastoituneena kategorioihin. (Juhila ym. 2012, 46.)

Kategorioilla nähdään olevan representatiivinen luonne, jolla viitataan siihen, että tutkittavat valitsevat puheessaan käyttämänsä kategoriat aina tiettyä tarkoitusta varten. Näin ollen kategorioilla tuotetaan ja pidetään yllä sosiaalista järjestystä yhteiskunnassa. (Välimaa 2011, 24.)

Bowkerin ja Starin (2000) mukaan ihmisten ja asioiden luokittelu on keskeinen osa ihmisten välistä vuorovaikutusta ja ilman sitä olisi tavattoman hankalaa koordinoita yhteistä toimintaa tai ylipäättään ymmärtää toisiamme erilaisissa tilanteissa. (Juhila ym. 2012, 18.) Kirsi Juhila (2012, 19) näkee kategoriat järjestyksen ylläpitäjinä; niiden avulla järjestämme kokemuksiamme, annamme asioille merkityksiä ja jaamme niitä kategorioihin erilaisten luokittelujärjestelmien sisällä.

Kategoria-analyysissa on olennaista, että kategoriat ovat tutkittavien omia tapoja käyttää ja valita kategorioita sen sijaan, että tutkija tekisi valinnat heidän puolestaan (Välimaa 2011, 24). Kategoria-analyysi on kiinnostunut siitä, mitä kategorioita otetaan käyttöön missäkin tilanteessa ja millaisia vaikutuksia sillä on. Se on kiinnostunut myös siitä, millaisia kulttuurisesti jakamiamme merkityksiä ja ominaispiirteitä tiettyjen kategorioiden käyttö eri tilanteissa tuo esiin. Kategoria-analyysia tehtäessä pyritään selvittämään, minkälaisia muita kategorisointeja olisi ollut mahdollista tehdä ja mitä seurauksia niillä olisi ollut. (Välimaa 2011, 18–20.)

Puheessa esiintyvät kategoriat sisältävät kulttuurista tietoa. Kulttuurinen tieto ymmärretään tässä jatkuvasti uusiutuvaksi tiedoksi, joka muotoutuu ja on läsnä ihmisten tavoissa puhua ja toimia. (Juhila ym. 2012, 46.)

7.5 Analyysin toteutus

Analysoitaessa laadullista tutkimusta ovat aineisto ja tutkimusongelma tiiviissä vuoropuhelussa keskenään. Aineisto on opittava tuntemaan, jotta tiivis vuoropuhelu aineiston kanssa olisi mahdollinen. Huolellinen tutustuminen aineistoon auttaa usein tutkijaa huomaamaan ja arvioimaan kriittisesti omia aineistoon ja tutkimustuloksiin kohdistuvia odotuksia. Omista ennako-odotuksistaan luopumalla sekä aineistoaan kuuntelemalla tutkijalla on mahdollisuus löytää ja nostaa esiin jotakin uutta. (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13–16.)

Analyysiprosessin alussa luin litteroimaani aineistoa huolellisesti läpi useaan otteeseen, jotta pääsin tutustumaan ja syventymään siihen kunnolla. Tällä tavalla sain luotua alustavan kuvan aineistosta ja sen tarjoamista näkökulmista.

Ensimmäisellä lukukerralla pyrin välttämään alleviivauksia ja merkintöjen tekemistä. Luettuani aineiston muutaman kerran läpi ja muodostettuani jonkinlaisen kokonaiskuvan siitä, aloitin systemaattisemman aineiston läpikäynnin.

Etsin aineistosta kategorioita, jotka liittyivät olennaisesti naisena oloon, naiseuteen sekä itsenäistymiseen. Olin kiinnostunut siitä, millaisia naisena olemisen, itsenäistymisen ja naiseuden kategorioita haastateltavat tuottavat puheessaan. Ensimmäisillä aineiston lukukerroilla panin merkille, että haastateltavat puhuvat pitkälti itsestään ja naiseudestaan suhteessa muihin. Muodostin näistä alustavat ryhmät, joiden avulla etsin ja alleviivasin aineistosta haastateltavien puheessaan käyttämiä samaan kategoriaryhmään kuuluvia kategorioita.

Aineistossa haastateltavat puhuivat itsestään ja naiseudestaan suhteessa kuuteen eri ryhmään. Näitä ryhmiä olivat puhe suhteessa omaan äitiin, miehiin, afgaaniyhteisöön, suomalaisessa kulttuurissa kasvaneisiin, uskontoon sekä yhteiskuntaan. Lukuja on kuitenkin yhteensä kahdeksan, sillä jaoin kahteen eri lukuun puheen suhteessa miehiin sekä yhteiskuntaan. Kaikki luvut pyrin nimeämään siten, että ne kuvaisivat mahdollisimman hyvin siinä käsittelemäni asiaa.

8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Laadullisen tutkimuksen tekeminen kietoutuu monella eri tapaa tutkimusetiikkaan eli hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Etiikka on mukana moraalisisina valintoina ja päätösinä koko tutkimusprosessin ajan aina aiheen valinnasta tutkimustulosten vaikutuksiin saakka (Kuula 2006, 11).

Keskeisenä tutkimuseettisenä normina on tutkimukseen osallistuvien anonymiteetin säilyttäminen. Aineiston anonymisointi tapahtuu joko poistamalla tai muuttamalla sekä suorat että epäsuorat tunnisteet aineistosta. (Kuula 2006, 75, 112.) Tutkittavien anonymiteetin säilyttäminen onkin erityisen haastavaa, kun tekee tutkimusta verrattain pienen yhteisön parissa.

Tunnistettavuuden hävittämiseksi olen jättänyt mainitsematta tutkimuksessani haastateltavien asuinkunnan, sillä afgaaniyhteisö on varsin vähäinen kyseisellä paikkakunnalla. Tutkimukseni koskee paikoin melko arkaluonteisiakin teemoja, joka lisäsi ennestään anonymiteetin säilyttämisen tärkeyttä.

Tutkimukseen osallistuville tutkittaville tulee etukäteen selvittää, mitä osallistuminen tutkimukseen konkreettisesti tarkoittaa. Vasta riittävän informaation varassa tutkittavat voivat tehdä päätöksen osallistumisestaan. Lisäksi on tärkeää tehdä selväksi se, että tutkimus on mahdollista keskeyttää missä vaiheessa tahansa. (Kuula 2006, 106–107.) Jokaisen haastateltavan kohdalla pyrin tekemään mahdollisimman hyvin selväksi sen, että haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja sen keskeyttäminen on tarvittaessa mahdollista.

Tutkimushaastattelua tehtäessä tutkijan on otettava huomioon se, että hänen oma tulkintapansa vaikuttaa siihen, miten hän ymmärtää haastateltavan kertomia asioita. Ja ennen kaikkea siihen, minkälaisiin asioihin tutkija kiinnittää huomiota tulkintoja tehdessään. (Rastas 2005, 93.)

Kulttuurierot voivat vaikeuttaa haastattelijan ja haastateltavan välistä vuorovaikutusta ja keskinäistä ymmärrystä. Kulttuurieroilla tarkoitetaan tässä eroja kokemuksissa ja tavoissa ymmärtää ja jäsentää ympäröivää todellisuutta. Näin ollen kulttuurierojen olemassaolo ja merkitys tutkimuksessa on analysoitava osana koko tutkimusprosessia. (Rastas 2005, 83–84, 94.) Myös omassa tutkimusprosessissani olen pyrkinyt kulttuurisensitiiviseen tutkimusotteeseen huomioimalla ja refleктоimalla kulttuurisia eroavaisuuksia. Omia ennakkoluuloja tiedostamalla sekä kulttuuriin ja uskontoon perehtymällä sekaannusten ja väärinkäsitysten mahdollisuutta pystytään vähentämään olennaisesti.

On perusteltua olettaa tutkimushaastattelua tehtäessä, että joistakin asioista on helpompi puhua naisten kesken tai vastaavasti miesten kesken. Etenkin silloin, mikäli käsiteltävät asiat ovat luonteeltaan arkaluonteisia. (Rastas 2005, 88). Tutkimuksen luotettavuutta olisi voinut parantaa naistulkin käyttö haastattelussa miestulkin sijaan. Vieraan miestulkin läsnäolo saattoi vaikuttaa siihen, että haastateltava jätti kertomatta joitakin asioista, joita hän olisi muutoin tuonut esille.

Tutkimusta tehdessäni olen pyrkinyt dokumentoimaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksen eri vaiheita lisätäkseen tutkimukseni luotettavuutta sekä läpinäkyvyyttä. Analyysin luotettavuutta lisätäkseen olen poiminut aineistostani sitaatteja todentaakseni tekemiäni päätelmiä.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käsitellään tutkimusaineistosta saatuja tuloksia. Olen jakanut aineistosta löytämäni kategoriat kahdeksaan eri lukuun ja pyrkinyt nimeämään ne siten, että ne kuvaisivat mahdollisimman hyvin luvussa käsittelemääni asiaa. Alla olevaan taulukkoon on merkitty tutkittavien tuottamat naiseuteen liittyvät kategoriat sekä niiden lukumäärät.

Taulukko 1. Tutkittavien tuottamat kategoriat.

KATEGORIAT	LUKUMÄÄRÄ
Pärjäävä kotiäiti	16
Eriarvoinen nainen	13
Puhdas neitsyt	12
Huono nainen	5
Nuori musliminainen	11
Ylpeä afganistanilainen	8
Vähän kaksikulttuurinen nainen	10
Ihan itsenäinen nainen	11
YHTEENSÄ	86

9.1 Pärjäävä kotiäiti

Haastateltavien puheessa naiset kategorisoitiin useaan otteeseen kotiäideiksi. He eivät kuitenkaan kuvanneet itseään kyseisellä kategoriolla, vaan se nähtiin kuuluvan omalle äidille sekä isoäidille. He kuvasivat sillä naisen roolia puhuessaan vanhasta afgaanikulttuurista ja entisen kotimaansa tilanteesta.

Et naiset oli niinku kotinaiset tai kotiäiti. Et kotoo varten, piti niinkun siivota ja tehdä ruokaa, tämmöstä, et ei niinkun ulkona mitään työtä.

Sitten äiti on kotirouva ja tekee näitä kotona, kotona työtä ja sitten isä tekee ulkona työtä.

Afgaaninaisten perinteinen rooli sijoittui tutkittavien puheessa kotiin ja naisten pääasialliseksi tehtäväksi nähtiin kotitöistä huolehtiminen. Ulkona tehtävällä työllä haastateltavat viittasivat kodin ulkopuolella tehtävään ansiotyöhön, joka vastaavasti miellettiin perheen taloudesta huolehtivan miehen vastuulle.

Et vaikka mulla on koulutustaso vähän korkeammalla ja tietää enemmän asioista mut silti niinkun.. niiden takia voi olla et tiedän enemmän mut silti niillä on enemmän kokemuksia ja ne on nähnyt enemmän semmosta tilannetta mitä mä en oo

nähny. Mun mielestä mä en ainakaan pysty äitin tasolla olla, mun oman äidin tasolla.

Ja hän pärjäsi itse vaikka eläsi kotona, mutta pärjäs lasten kanssa.

Kyllä äitillä on enemmän hyviä asioita kun minä. Hän on kasvanut neljä lasta. Minä oon kasvanut kaks lasta ja mä olen niin väsynyt!

Arvostus vanhempia ja erityisesti äitiä sekä isoäitiä kohtaan korostui haastateltavien puheessa. Oma äiti nähtiin väsymättömänä ja pärjäävänä kotiäitinä, jonka tasolle on mahdoton yltää. Samoin isoäitiä haastateltavat luonnehtivat vielä vaikeamman elämän eläneeksi, kun taas itsensä he näkivät heikompina. Korkeammasta koulutustaustasta huolimatta lukutaidottomalla ja kouluja käymättömällä äidillä nähtiin olevan sellaista tietoa ja kokemuksia, joiden takia haastateltavat eivät uskoneet koskaan voivansa saavuttaa äidin tasoa ja hänen omaamaansa tietämystä. Myös lasten kasvattajana omaa äitiä pidettiin ylivertaisena.

Mä en oo varmaan koskaan yhtä hyvä kun äiti. Voi olla et kun mä kasvan täällä, tämmösessä kulttuurissa, siis niinku kahen kulttuurin välissä ja sitten mä oon ehkä vähän vapaampi ja sitten voi olla että mä en pysty niin hyvin kasvatamaan tai en mä tiä.. Se riippuu kanssa lapsista, et kuinka ne kuuntelee ja tottelee sitä vanhempiaan. Mut tota mä en ehkä noin hyvin osais kun äiti kasvattaa mun oma lapsia ja opettaa kaikkia. Koska ehkä mä ajattelen liian niinku vapaampi.

Aineistossa haastateltavat kategorisoivat itsensä kahden kulttuurin välissä kasvaneiksi ja pohtivat samalla kulttuurien vaikutusta omaan äitiyteen ja miten se eroaa suhteessa omaan äitiin. Haastateltavat kokivat olevansa omaan äitiinsä nähden vapaampia. Vapaamman ajattelutavan myötä haastateltavat eivät uskoneet pystyvänsä kasvattamaan lapsiaan yhtä hyvin kuin miten heidän oma äitinsä oli heidät kasvattanut. Aineistossa pohdittiin myös sitä, onko oma ajattelutapa jo liiankin vapaa.

9.2 Eriarvoinen nainen

Haastateltavat rakensivat puheessaan kuvaa oikeuksiltaan eriarvoisessa asemassa olevasta naisesta. He toivat useaan kertaan esiin sen, että miehet ovat vapaampia suhteessa naisiin. Sukupuolen koettiin tuovan mukanaan sellaista vapautta, jonka myötä myös mahdollisuuksia tuntui olevan rajattomasti.

Koska meillä niinkun ne miehet on vähän vapaampia kun me naiset, vaikka nyt ei pitäis hirveesti olla mut ne ketkä on vähän vanhanajan ihmisiä ne niinku ajattelee edelleen samaa. Et jos mä oisin mies ollut, no todellakin nyt mä oisin varmaan paljon paljon vapaampi ja sit ehkä ei niinku tässä vaiheessa. Voi olla, et mä olisin ihan mitä tahansa, koska kun

mä olisin ehkä käyttänyt hyväks sitä tilannetta mikä mulla niinku on tai siitä vapaudesta nyt mä saan tehdä tämmöstä koska mä oon poika.

Tuota yleensä miehet ja pojat ovat vapaampia niin ne voivat tehdä mitä ikinä haluavat.

Aineistossa vapaudella ja mahdollisuuksilla viitattiin muun muassa paremman koulutuksen hankkimiseen sekä vapautteen toimia itsenäisesti. Haastatteluissa tuli puheeksi afgaanimiesten alkoholin käyttö ja yöelämissä käyminen, jotka ovat uskonnollisista syistä kiellettyjä niin naisilta kuin miehiltäkin. Haastateltujen mukaan kuitenkin miesten kohdalla alkoholin käyttö ja esimerkiksi yökerhoissa käyminen nähdään sallitumpana. Haastattelulainauksessa puhumalla nykyhetkestä haastateltava viittaa Suomeen ja siihen, miten täällä asuvien vanhempien ihmisten ajatukset vaikuttavat edelleen rajoittavasti erityisesti naisten vapautteen toimia.

Se voi olla, että vaikeuksia on enemmän kun on afgaaninainen niinku Suomessa. Vaikeuksia enemmän kun miehillä. Miehet on vapaampia, mut naiset on edelleen vähän niinkun tiukempia.

Aineistossa haastateltavat nostivat esiin sen, miten rajoitettu vapaus tuo mukanaan haasteellisuutta elämään Suomessa. Afgaaniniaisilla koettiin olevan enemmän vaikeuksia Suomessa kuin miehillä. Aineistoissa haastateltavat puhuivat siitä, miten naisia ja heidän tekemisiään tarkkaillaan jatkuvasti erityisesti miesten ja vanhempien ihmisten toimesta.

No se on siitä että kun on näitä vanhoja ihmisiä ketkä on alusta asti silleen et naiset on alhasempi kun ne miehet. Se varmaan on vielä niinku ihan edelleenki. Se on siinä sitten varmaan se syy. Se ajattelu vielä.

Kyllä se tasa-arvoinen ainakin riippuu perheestä. Minkälainen perhe on tai mitä ne ajattelee, onko mies onko naiset sama, vai miehet on vähän ylempi kun naiset. Se aina riippu perheestä, mitä ihmiset ajattelee. Kaikki ei ole samaa.

Tutkittavat kertoivat erityisesti vanhempien ihmisten pitävän naisia alempiarvoisina miehiin nähden. Syyksi tähän haastateltavat esittivät vanhempien ihmisten näkemyksen, joka pohjautuu vanhan kulttuurinmukaiseen ajatteluun, jossa miehen arvo näyttäytyy naisen arvoa korkeampana. Aineistossa tuli esiin myös perheiden väliset yksilölliset erot siinä, kuinka samanarvoisia miesten ja naisten ajatellaan olevan. Kaikki perheet eivät ole keskenään samanlaisia.

9.3 Puhdas neitsyt

Afgaanikulttuurissa ennen avioitumista tulisi tytön pysyä koskemattomana. Katteoria ”neitsyt” pitää sisällään kuvauksen puhtaasta ja kunniallisesta

ta työstä, joka ei saa harrastaa seksiä ennen avioitumistaan. Haastateltavien mukaan työstä tulee nainen avioituessaan miehen kanssa.

Ennenkin meillä oli niin, että tyttö ennen naimisiinmenoa ei saa mennä niinku, et ei saa harrastaa seksiä, tota koska sit kun menee naimisiin niin pitäis olla neitsyt siinä. Et jos et niinku ole niin tulee vähän sellanen ongelma.

Niin kauan kun ei ole avioitunut, niin kauan kun ei ole pidetty häitä, niin sitten hän ei saa seurustella ja jopa silloin kun on kihloissa niin ei sais tavallaan olla miehen, miehen kanssa ja kunnes tulee tämä häyyö. Aviopäivänä hänet tavallaan luovutetaan miehelle.

Tutkittavien mukaan afgaanikulttuurissa tyttö luovutetaan perinteisesti vasta häpäivänä aviomiehelleen ja ennen tätä tytön tulisi pysyä koskemattomana. Haastateltavat kertoivat ennen avioliittoa tapahtuvan esiaviollisen seksin ja neitsyyden menettämisen aiheuttavan tytöille ongelmia. Tyttöjen kohdalla esiaviollinen seksi ei ole hyväksyttyä ja hänet saatetaan lähettää takaisin omien vanhempiansa kotiin, mikäli käy ilmi, että hän ei ollut neitsyt ennen avioitumistaan.

Ehkä ajatellaan et naiset on tota semmosia puhtaampia ei siis sitä et on ihan, ei oo mitään likasia tämmöstä, ei siinä vaan niinku ihan kokonaan niinku.. eli sisäisesti että ulkoisesti. Silleen niinku herkempiä, sillä lailla me niinku ajatellaankin, että naiset on paljon arvokkaampia siinä, että pitää niinku olla puhtaana.

Naisten kuvattiin olevan puhtaampia ja herkempiä suhteessa miehiin. Naisen puhtaus, sekä sisäinen että ulkoinen, toimii hänen arvokkuutensa mitana. Naisten puhtaana säilyminen nähdään arvokkaampana ja tärkeämpänä kuin vastaavasti miesten. Puhtautta tulee varjella ja tämän vuoksi on tärkeää, että naiset noudattavat kulttuurin ja uskonnon mukaisia sääntöjä.

Naisia ovat ihania. Niin kuin kukkia. Jos niitä koskettaa paljon, sitten menee vanhaksi. Mun mielestä on naiset niin kuin kukkia.

Naisia kuvattiin myös metaforan avulla. Aineistossa naisia ja heidän koskemattomuuttaan verrattiin kukkiin. Liiallisen koskettamisen nähtiin pilaavan kukan ja tekevän siitä samalla vanhan.

9.4 Huono nainen

Puhuesssa naisista suhteessa afgaaniyhteisöön ja afgaanikulttuuriin, haastateltavat nostivat esiin yhteisön kunnioituksen ja sen tärkeyden. Kategorioilla ”tosi huono nainen” ja ”ei enää semmonen luotettava” kuvattiin sellaisia tyttöjä ja naisia, jotka omalla käytöksellään ja teoillaan olivat menettäneet maineensa ja sitä myöten oman kunniansa. Tutkittavat eivät katego-

risoineet itseään tähän ryhmään, vaan he asettivat itsensä kategorian ulkopuolelle.

Kunnioitettava silleen niinku kunnioittaa muita sekä muut kunnioittas mua. Koska meillä kunnioittamalla saat kunnioitusta.

Meillä on kulttuurissa, että omien vanhempien kunnioittaminen sekä muitten on todella tärkeitä.

Aineistossa korostettiin sitä, miten toisten kunnioittaminen on todella merkittävä osa kulttuuria. Vanhempien ihmisten kunnioittamista pidettiin tärkeänä. Erityisesti omien vanhempien kunnioittaminen ja heidän mielipiteidensä huomioon ottamista korostettiin ja pidettiin suuressa arvossa. Haastateltavien mukaan kategoria ”huono tyttö” oli mahdollista välttää toimimalla kunniallisesti ja muita kunnioittaen.

Mut jos esimerkiksi tyttö menee baariin tai juo alkoholia niin siitähän tulee kauhee iso semmonen puhetta koko aika. Toinen vaan niinku vaikee niinku sanoo edessä tai tulee niinku pohtimaan et mitä me tehään sille tytölle et ne puhuu siellä selän takana et toi teki tämmöstä ja varmaan tämmöstä ja siten maine menee, et ei se oo enää semmonen luotettava.

Et jos naiset tekee jotain erilaista mitä uskonnossa tai kulttuurissa ei oo niinkun vapaa tai hyväksyty, mut se on niinku kauheen semmosta syntii tai semmosta.. Kaikki puhuu siitä et se on tosi huono nainen ja ei noudattaa tämmöstä ja ei tee tällasta.

Tytölle tai naiselle sopimattomasta käytöksestä tai teosta seuraa maineen menetys yhteisön edessä. Yksikin sopimaton teko saattaa johtaa siihen, että tytön selän takana puhutaan ja liioitellaan hänen tekemisiään. Haastateltavien mukaan tyttöä, joka on toiminut sopimattomasti, ei nähdä enää luotettavana tai hyvänä vaihtoehtona aviopuolisoksi.

Ei oo sitä mieltä et nyt, hän on kaveri tai hän on työkaveri tai luokkakaveri, koulussa on samassa luokassa. Ne ei ajattele, ne nopeasti kertoo, että hän on huono tyttö kun hän oli poikan kanssa. No, jotakin huonoja onkin, jotakin.

Juoruilu ja selän takana puhuminen saattaa johtaa siihen, että tyttö saa huonon tytön maineen. Haastateltavan mukaan erityisesti vanhemmat ihmiset eivät aina ajattele, että kyseessä voi olla esimerkiksi luokkakaveri tai työkaveri, vaan he kertovat heti eteenpäin nähneensä tytön pojan kanssa. Sen sijaan nuoremmat ymmärtävät, että kyseessä voi olla myös tytön luokkakaveri tai työkaveri.

9.5 Nuori musliminainen

Uskonto oli kaikille haastateltaville merkittävä osa elämää. Puhuessaan uskonnosta ja sen merkityksestä naisille, uskonto näyttäytyi aineistossa koko elämää ohjailevana tekijänä. Haastateltavien käyttämä kategoria ”muslimi” piti sisällään toisistaan eroavia kuvauksia siitä, miten muslimin on hyväksyttävää pukeutua ja käyttäytyä. Kaikki haastateltavista kategorisoivat itsensä muslimiksi, yksi tosin hieman epäröiden.

Aineistossa korostui puhe uskonnolliseen pukeutumiseen liittyen. Uskonnollisella pukeutumisella viitattiin hiukset peittävän huivin käyttöön. Haastateltavat kertoivat huivin käytön perustuvan heidän omaan valintaansa. Vain yksi haastateltavista käytti hiukset peittävää huivia, kun taas muut haastateltavat eivät pukeutuneet huiviin. Osa haastateltavista kertoi jättäneensä huivin käytön osittain siitä syystä, että monet muutkaan paikkakunnalla asuvat afgaaninaiset eivät peittäneet hiuksiaan huivilla. Myös alan valinnan kerrottiin vaikuttaneen päätökseen olla käyttämättä huivia. Huivin nähtiin hankaloittavan työn tekoa. Osa haastateltavista kertoi myös haluavansa olla nuorempana hieman vapaampia, ja tämän vuoksi he eivät käyttäneet huivia osana pukeutumistaan.

Uskonto ja sen sääntöjen kunnioittaminen sekä noudattaminen koettiin tärkeänä. Kuitenkin osa haastateltavista kertoi esimerkiksi rukoilevansa vähemmän tai jättäneensä huivin käytön. Haastateltavat toivat useaan otteeseen esiin sen, miten oman sydämen kuuntelu on kaikkein tärkeintä uskonnon kannalta.

Et kunhan sulla ei ole mitään niinku negatiivisia tai paha ajatuksia siellä päässä. Ei se mitään niinku hyötyy oo jos mä niinku pistän huivin ja mä oon koko ajan vaan tällöinen jossain nurkas enkä puhu kenenkään kanssa mut silti mun sydän on semmonen tai mä oon jonku kans silti niinkun harrastanut seksiä ennen naimisiinmenoa.

Jos sinä itse ymmärrät, tiedät, että sinä olet muslim, se riittää.

Mun mielestä ei oo pakko laittaa huivi. Jos laitetaan huivi ja sydämeistä on jotakin muuta. Se tärkeä on sydän. Koko ajan mä ajattelen, että kyllä mä keskustelen muutama ihmisten kanssa, että tärkeätä on sydän ei tarvii laittaa koko ajan huivi, että näyttää ihmiselle, että minä olen muslim.

Lähes kaikki haastateltavista korostivat sitä, miten islaminusko ei ole kiinni siitä, pukeutuuko nainen huiviin vai ei. Huivin käytöstä ei koettu olevan mitään hyötyä silloin, mikäli työllä oli huonoja ajatuksia tai hän oli tehnyt jotain, mikä ei ole hyväksyttyä. Huivin käyttöä tärkeämpänä nähtiin se, että kuuntelee omaa sydäntään ja elää elämäänsä sen mukaisesti. Tärkeänä pidettiin uskonnon kunnioittamista, vaikka huivia ei käyttäisikään.

Minusta muslimin pitää olla muslimi ja pitää näyttää muslimilta ja monihan sanoo, että kun on sielu puhdas niin ei tar-

vitse mitään pukeutua, mutta minusta pitää sielun olla puhdas ja pukukin olla sen perus- että muslimi on muslimi ja muslimilla pitäis olla huivi.

Uskonnollisen pukeutumisen noudattamisesta oltiin myös toista mieltä. Muslimin ei nähty olevan muslimi, ilman, että pukeutuu niin kuin kunnan muslimin kuuluu. Oma islaminusko tulisi osoittaa oikeanlaiseen asuun pukeutumalla sekä huolehtimalla oman sielunsa puhtaudesta.

Minulla oli nuorena Suomessakin. Jotain kaks ja puoli vuotta mulla oli huivi päässä. Mutta kun menin kouluun, kaikilla oli ilman huivia. Ja minäkin tykkäsin, että olla ilman huivia.

Sen jälkeen kun mun mies muutti Suomeen, mä oon ottanut huivi pois.

Osa haastateltavista kertoi, että ennen Suomeen tuloaan huivin käyttö oli ollut osa heidän pukeutumistaan. Osa haastateltavista oli lopettanut huivin käytön mennessään Suomessa kouluun ja huomattessaan, miten muut siellä pukeutuivat. Huivin käytöstä oli luovuttu myös sen jälkeen, kun oma aviomies oli muuttanut Suomeen. Jotkut haastateltavat kokivat, että työn-teko olisi vaikeampaa valitsemallaan alalla, mikäli he käyttäisivät huivia. Haastateltaville oli myös sanottu useaan otteeseen, että huivin käyttö saattaisi vaikeuttaa työllistymistä.

Sydämeistä mä en ole nyt rauha kun mulla ei ole huivia ja en rukoile paljon. Mä luulen, että en ole muslimi sen takia. Vaikka mä tiedän, että olen muslimi mutta... Koraanissa on sanottu, että pitäis laittaa huivia.

Aineistosta tuli esille myös kuvaus, jossa haastateltava kategorisoi itsensä hieman epäröiden muslimiksi. Hän kertoi rukoilevansa nykyään vähemmän eikä myöskään käyttänyt huivia, kuten Koraanissa sanottiin.

Mä päätin sen, että kun tulen aikuiseksi niin laitan sitten uudesta huivin. Menen Jumalan kotiin. Sinne ja laitan huivi enkä ota enää pois sitä. Nuorena haluan olla vähän vapaampi.

Jos mä ajattelen, joskus jos mä päätän, me sanotaan Jumalan koti, kyllä sen jälkeen kun mä tulen takaisin Suomeen, mä laitan huivi. Koska sen jälkeen on pakko. Mut nyt mä olen nuori. Nyt.

Osa tutkittavista kertoi haluavansa olla nuorena vähän vapaampia huivin käytön suhteen. He kertoivat aikovansa tehdä myöhemmällä iällä pyhiinvaellusmatkan, jonka jälkeen he aloittavat uudelleen huivin käytön. Pyhiinvaelluksen jälkeen haastateltavat eivät aikoneet ottaa huivia enää pois.

Ei saa olla silmäkontaktissa hänen kanssaan ja sitten pitää pukeutua kunnolla ja sitten ei saa nauraa kovalla äänellä hänen läsnä ollessaan. Ei paljon hänen kanssaan keskustella.

Sitten mä niinku kättelen ihan niinku mun sukulaisten kaikkien kanssa ja vitsailen niitten kanssa ja sitten jos ajatellaan uskontoa et naiset ei saa nauraa kovalla äänellä, että toiset miehet niinku kuule sitä ja vähän niinku saa toisien niinku huomioo.

Myös muita uskonnossa olevia sääntöjä tuotiin esille. Naisilla näitä sääntöjä koettiin olevan enemmän suhteessa miehiin. Muun muassa katsekontaktia vieraiden miesten kanssa ei katsottu hyvällä ja pukeutumisen tulisi olla sääntöjen mukaista. Kovaääninen nauru ei ollut sallittua miesten läsnä ollessa, eikä myöskään keskustelua vieraiden miesten kanssa hyväksyttäväksi. Uskonnon mukaisista säännöistä kerrottiin olevan tietoisia, mutta samalla osa kuitenkin korosti itse toimivansa toisin.

Minusta jokainen musliminainen ajattelee eri tavalla, ne eivät ole ihan samanlaisia kaikki.

Haastateltavat toivat esiin sen, että kaikki musliminaiset tekevät omat valintansa ja ajattelevat asioista eri tavoin. Katteoria ”musliminainen” pitää näin ollen sisällään keskenään hyvin erilaisia kuvauksia musliminaisudesta.

9.6 Ylpeä afganistanilainen

Afgaaninaisista puhuttiin suhteessa suomalaisiin sekä suomalaisessa kulttuurissa kasvaneisiin. Puheessa tehtiin eroa näihin kahteen kategoriaan. Vastaavasti puhumalla me-muodossa, haastateltavat asettivat itsensä kyseisen kategorian jäseneksi ja tuottivat itsensä osallisiksi kulttuuriaan.

Me niinkun afganistanilaiset naiset niinku mietitään ainakin ketä mä olen nähnyt enemmän lasten elämää ja miten mä voisin vielä parantaa mun koko perheen elämää, et ei vaan omaa, silleen niinku ajattelee.

Mun mielestä mä oon niinku oikeesti niin ylpee, että mä oon afganistanilainen. Mulla ei oo mitään vaikka mä oon Suomen kansalainen mut silti niinku ei oo koskaan tullut sellasta tunnetta, että mä oon nyt suomalainen et mä en oo afgaanilainen.

Afgaaninaisesta rakennettiin kuvaa perheen aina etusijalle asettavana, ahkerana kotitöiden tekijänä. Suomalaiset naiset kuvattiin vapaina ja itsenäisinä, mutta samaan aikaan heidän nähtiin ajattelevan liiankin paljon pelkästään omaa elämäänsä. Afgaaninaisten ahkeruutta korostettiin yllpeästi ja sitä, miten he selviävät yksin kaikista kotitöistä opiskelun tai työnteon lisäksi. Omaa kulttuuritaustaa haastateltavat kantoivat ylpeänä. Suomen

kansalaisuuden saaminen ei ollut tuonut tunnetta mukanaan siitä, että olisi suomalainen afganistanilaisen sijaan.

Monessa asioissa hän ajattelee kun hän on aikuistunut yli 18 vuotta hän pärjää itse, yksin. Mut minä ja mun keskeinen sisko, me ollaan vähän sama, mut nuorempi ei oo samaa.

Se on ihan niinku melkein suomalaistunut 80 prosenttisesti.

--et mä niinku hoidan äitin asioita ja toinen hoitaa kotitöitä niinku äitin juttuja ja sit se toinen pikkusisko, hän on aika nuori ja hän ei niinku mitään tee ku hän on kasvanut suomalaisessa kulttuurissa et hän on ihan erilainen kun me.

Puheessa tehtiin eroa omiin nuorempiin sisaruksiin. Nuoremmat sisarukset, jotka olivat kasvaneet suomalaisessa kulttuurissa tai tulleet nuorempina Suomeen, koettiin erilaisina suhteessa itseän. Aineisto-otteesta haastateltava kertoi nuoremman siskon luistavan kotitöiden tekemisestä ja mielsen johtuvan siitä, että pikkusisko on kasvanut suomalaisessa kulttuuriympäristössä.

Hänellä on paljon suomalaiset ystävät. Mutta hän on hyvä kieli, hänellä on Suomen kansalaisuus, ihan kaikki. Mut kun kerrot hänelle jotain, hän sanoo, että nyt minä teen, päätän itse, en minä tarvitse joku sanomaan minulle jotain.

Vähän on ajatus muuttunut, kun hän ajattelee että nyt minä pärjään yksin.

Suomessa kasvaneen nuoremman siskon kerrottiin omaavan hyvän kieli- taidon ja runsaasti suomalaisia ystäviä. Haastateltavat kokivat nuorempien sisarusten omaksuneen yhteisökeskeisestä ajattelusta poikkeavan ajattelutavan. Haastateltavien mukaan nuoremmat ajattelevat pärjäävänsä ja kykenevänsä tekemään päätöksiä ilman muiden tukea.

9.7 Vähän kaksikulttuurinen nainen

Aineistossa haastateltavat kategorisoivat itsensä ”kaksikulttuuriseksi naisiksi”. Kaksikulttuurisuus näyttäytyi osana haastateltavien arkea ja pyrki- myksenä elää kummankin kulttuurin mukaisesti.

Mä olen vähän kaksikulttuurinen nainen. Yritän tehdä oman maan juttuja ja Suomen maan juttuja.

Omassa kulttuurista jos ollaan jossakin, on uuden vuoden juhla tai joku muu juhla, kyllä mä olen siellä ihan afganilais- afgaaninainen. Mut työympäristöstä varma mä olen siellä Suomen afgaaninainen.

Jotakin pitäis tehdä ihan niinkun suomalaiset, kun työelämästä on aika, jos mä työskentelen työtä varmaan mä ajatte-

len, että mä teen semmoset suomalaiset työ. Mutta kyllä mä kotona mä olen afgaanilainen nainen!

Oman identiteetin koettiin mukautuvan aina sen mukaan, missä ympäristössä he kulloinkin olivat ja kenen seurassa. Haastateltavat mainitsivat, että pyrkivät elämään kummankin kulttuuriin kuuluvien tapojen mukaan ollessaan niin kotona, juhlista tai esimerkiksi työpaikalla. Haastateltava kategorisoi itsensä ”Suomen afgaaninaiseksi” ollessaan suomalaisessa työympäristössä, mutta vastaavasti kotona tai juhlista haastateltavat tunsivat itsensä afgaaninaisiksi.

Semmonen et tietää mikä on hyvää eikä mitenkään liikaa tiukkaisuutta tai et nyt mä en tee sitä koska mä oon afganistanilainen silleen et ajattelis tulevaisuuttakin. Niinku ajattelis sitä kulttuuria ja sitten myös sitä omaa elämää ja kattois sitä perheen tilannetta.

Kahden kulttuurin välillä elävät haastateltavat puhuivat siitä, miten afganistanilaisuutta ei tulisi nähdä rajoittavana tekijänä. Haastateltavan mukaan kategoria ”afganistanilainen” ei tarkoita sitä, että tulisi kieltäytyä kaikesta, vaan hänen tulisi ottaa huomioon päätöksenteossaan oma sekä perheen tilanne ja huomioida myös kulttuuria. Suomalaiseen kulttuuriin yhdistettiin liiallinen vapaus, jota haastateltavat eivät myöskään kokeneet omana.

9.8 Ihan itsenäinen nainen

Haastateltavat puhuivat myös siitä, mitä aikuisuus ja päätöksenteko heille naisena merkitsevät. Suomalaisen yhteiskunnan katsottiin tarjoavan naisille enemmän mahdollisuuksia esimerkiksi työnteon ja opiskelun saralla. He kokivat myös tasa-arvon toteutuvan paremmin Suomessa, ja naisen asema nähtiin kohentuneen verrattuna kotimaassa asuvien naisten heikkoon tilanteeseen.

Ja se mikä on mun mielestä ihan hyvä et on niinkun aikuinen, et pääsee huolehtimaan omista asioista sekä voi auttaa äitiä tai isää tai siis omia vanhempia.

Kategoriaa ”aikuinen” haastateltavat luonnehtivat sillä, että voivat ottaa vastuuta enemmän huolehtimalla niin omista kuin perheenkin asioista. Myös omien vanhempien auttaminen ja heistä huolehtiminen nähtiin kuuluvaksi osaksi aikuisuutta.

Et periaatteessa mä saan niinku tehdä, päättää omista asioista, koulunkäymisestä, oman miehen valitsemisesta... Mut mä en todellakaan halua olla silleen niinkun vain mun oma mielipide, et kyl mä niinku kysyn äitin ja siskojen ja veljen mielipidettä.

Haastateltavat sanoivat saavansa periaatteessa päättää omista asioistaan, kuten koulunkäynnistä tai aviomiehen valitsemisesta. Omien päätöstensä

tueksi kysyttiin neuvoa vanhemmilta sekä sisaruksilta. Osa haastateltavista kertoi päättävänsä kaikista asioista yhdessä aviomiehensä kanssa.

Oman aviomiehen valintaan oli saatu vaikuttaa eri tavoin. Osa haastateltavista kertoi saaneensa itse päättää, valitsevatko vanhempien ehdottaman aviomiehen. Osa taas sanoi vanhempiensa päättäneen aviopuolison heidän puolestaan. Avioeron läpikäynyt kertoi, että uuden miehen hän saa valita itse, sillä hänen vanhempansa olivat valinneet edellisen ja mies oli osoittautunut huonoksi. Myös nuorempien sisarusten kerrottiin saavan päättää itse omista aviomiehistään.

Mä ajattelen et jos mä olisin Afganistanissa varmaan ei ollut mahdollisuus mä opiskelen. Kyllä täällä on aika hyvin mahdollisuus mä opiskelen!

Afganistanissa miehet ei haluavat, että naiset mene paljon kaappoihin esimerkiksi, eikä vois mennä töihin, ei tykkäävät, jotkut tykkäävät se riippuu. Mutta täällä kaikki pakotetaan tykkäämään. Pitäis mennä töihin ja opiskelemaan ja kaikkea. Se on iso ero.

Et sen verran mä saan itse päättää et vaikka äiti sanoo et nyt sun pitää vähän hoitaa et hän tulee tänne, mut en mä halua vielä.. Tulee sitten. Ei pääse opiskelemaan kunnolla sit sillon on joku siinä sitten koko ajan, kyttäämässä tai silleen, et nyt niinku pitää mennä kotiin, tehdä ruokaa tai olla sen kanssa. Nyt on parempi tilanne.

Suomeen tulon koettiin parantaneen mahdollisuuksia opiskella. Kaikki haastateltavat olivat joko valmistuneet, opiskelemassa tai kävivät kurssilla. Haastateltavat kertoivat, että Afganistanissa tyttöjen ja naisten koulunkäyntiä vaikeuttavat vanhat asenteet, taloudelliset syyt sekä lasten päivähoidon järjestäminen. Afganistanissa kaikki miehet eivät halua naisten osallistuvan kodin ulkopuoliseen elämään, kuten työntekoon tai kaupassa käyntiin. Suomessa kuitenkin oletetaan, että kaikki osallistuvat työelämään ja opiskelevat.

Aineistossa puhuttiin myös päätöksenteosta liittyen siihen, milloin aviomies muuttaa Suomeen. Ennen aviomiehen Suomeen tuloa haluttiin opiskella, sillä tulon nähtiin merkitsevän sitä, että tulisi olla enemmän kotona esimerkiksi laittamassa tälle ruokaa tai pitämässä seuraa. Miehen Suomeen tulon nähtiin tarkoittavan myös sitä, että ei pystyisi opiskelemaan kunnolla miehen tarkkaillessa jatkuvasti.

Ne oli aika vapaa ja itsenäinen, mutkun ne menee naimisiin sen jälkeen mies ei anta lupaa, että hän menee johonkin. Tai ystävän kotiin. Joku johonkin muuhun tämmönen kahvila tai sanoo koko ajan et saa mennä sinne, hoida lapset. Semmoiset esimerkiks. Mut mä olen ihan itsenäinen kyllä.

Tutkittavat puhuivat myös tilanteista, joissa tyttö oli menettänyt oman vapautensa ja itsenäisyytensä avioitumisen myötä. Aineistolainauksessa haastateltava ei kuitenkaan kategorisoinut itseään tähän vaan antoi itselleen sen sijaan kategorian ”ihan itsenäinen” ja kertoi oman aviomiehensä sallivan hänen mennä ja tulla vapaasti.

Afganistanissa naisilla ei olisi edes mahdollisuutta erota, että jos tämä olisi tapahtunut Afganistanissa, niin olisin joutunut kärsimään koko loppuikäni ja tulla sen kanssa toimeen, vaikka olisin kuinka onneton.

Meidän kotimaassa tällaista ei ole. Ei ole ollenkaan naisilla tällaista asemaa.

Yksi haastateltavista oli eronnut miehestään Suomessa olon aikana. Haastateltava antoi itselleen kategorian eronnut. Haastatteluhetkellä erosta oli kulunut noin vuosi. Haastateltava kertoi olleensa hyvin stressaantunut tämän vuoden aikana ja lisäsi avioeron tuoneen mukanaan paljon paineita. Haastateltavan mukaan Afganistanissa hänen avioeronsa ei olisi ollut edes mahdollinen, ja että hänen olisi ollut pakko jäädä onnettomaan suhteeseen, ellei hänen miehensä olisi päättänyt lopulta erota hänestä. Täällä hän kertoi saaneensa myös paremmin tukea ja apua avioeron yhteydessä kuin mitä hän vastaavasti olisi saanut kotimaassaan.

Yleisesti vois sanoa, että täällä on hyvä, koska naisilla on tasa-arvo täällä, että ei paljon eroa onko suomalainen, iranilainen, afgaani vai somali. Siinä mielessä mä oon aika iloinen.

Täällä on tasa-arvoa, naiset ovat vapaampia, ne ovat itsenäisiä ja siinä mielessä mä olen aika iloinen, että olen täällä ja näin.

Täällä käyn ulkona ja hoidan kaikkia asioita itsenäisesti. Hoidan omia asioitani.

Tutkittavat kertoivat olevansa iloisia siitä, että ovat Suomessa. Täällä asuvilla miehillä ja naisilla koettiin olevan keskenään tasa-arvoinen asema. Haastateltavat kategorisoivat Suomessa olevat naiset itsenäisiksi ja vapaammiksi. Naisilla nähtiin olevan kansalaisuudesta tai etnisyydestä riippumatonta yhtäläistä tasa-arvoa. Suomessa haastateltavat kokivat omaavansa sellaista itsenäisyyttä, joka mahdollisti sen muun muassa kodin ulkopuolisten asioiden hoitamisen itsenäisesti.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tekemäni kategoria-analyysin perusteella tutkittavat puhuivat naiseudesta ja itsenäistymisestä pitkälti suhteessa muihin. Naiseudesta ja naiseksi kasvamisesta puhuttiin suhteessa äitiin, miehiin, afgaaniyhteisöön, uskontoon, suomalaisessa kulttuurissa kasvaneisiin, afgaanikulttuuriin sekä ympäröivään yhteiskuntaan.

Perinteinen afgaaninainen sijoittui haastateltavien puheessa kotiin ja kotiöstä huolehtiminen nähtiin perinteisen afgaaninaisen pääasiallisena tehtävänä. Kategorialla ”kotiäiti” haastateltavat kuvasivat omaa äitiään sekä isoäitiään. He eivät kuitenkaan asettaneet itseään tähän kategoriaan. Haastateltavat kokivat suurta arvostusta ja kunnioitusta omaa äitiänsä kohtaan. Oma äiti näyttäytyi haastateltavien puheessa väsymättömänä ja pärjäävänä kotiäitinä, jonka tasoa haastateltavat eivät koskaan uskoneet saavuttavansa.

Kaikkien haastateltavien puheesta välittyi pyrkimys kunniallisen ja hyvään naiseuteen. Perinteisessä ihannenaisessa yhdistyivät hyvä äiti, vaimo, tytär ja ystävä. Kunniallista ja hyvää naista haastateltavat kuvailivat rauhalliseksi, ahkeraksi ja väsymättömäksi. Takalo (2007, 10) toteaa omassa tutkimuksessaan naisen roolin sijoittuvan äitiyteen, lasten kasvatukseen ja perheen hyvinvoinnin ylläpitoon. Myös haastateltujen kuvaukset ihannenaisesta muodostuivat pitkälti perinteisten kulttuuristen perhearvojen ohjaamina.

Salkolahti (2011, 66) tuo esille tutkimuksessaan sen, miten naisen määrittäminen kunniallisuuden kautta on afgaanikulttuurissa luontevaa ja jokapäiväistä. Yhteisön kunnioituksen kautta naisena oleminen näyttäytyi mielekkäänä ja on ylipäätään mahdollista. Kunniallisuus ja yhteisön kunnioitus toistuivat myös omassa tutkimushaastatteluissani. Monesta haastattelusta tuli esiin se, miten tärkeänä afgaanikulttuurissa pidetään suvun ja yhteisön kunnioitusta. Erityisesti omien vanhempien kunnioittamista korostettiin. Alitolppa-Niitamon (2010, 49) mukaan yhteisökeskeisissä kulttuureissa vanhempien auktoriteetti on usein suuri, eikä heidän sanomisia helposti kyseenalaisteta.

Suvun luottamuksen ja kunniansa menettänyttä tyttöä haastateltavat kuvasivat puheessaan kategorioilla ”tosi huono nainen” ja ”ei enää semmonen luotettava”. Oman maineen ja kunnian suojele yhteisön edessä näyttäytyi tärkeänä haastateltavien puheessa. Haastateltavat halusivat olla vanhempiensa ja muun afgaaniyhteisön silmissä kunnan afgaanityttöjä.

Suvun kunnian vaarantaminen ja yleisten odotusten vastaan toimiminen voi aiheuttaa nuoressa naisessa ahdistusta ja huonoa omaatuntoa (Säävälä 2007, 33). Paineita hyvän ja kunniallisen käyttäytymisen toteuttamiseen luo ulkopuolinen sosiaalinen kontrollointi (Oksanen 2010, 250). Haastatteluissa nousi esiin se, miten erityisesti vanhempien ihmisten koettiin tark-

kailevat nuoria ja sitä, kenen kanssa he liikkuvat. Haastateltavat kertoivat juoruilun ja selän takana puhumisen olevan tavallista afgaaniyhteisöissä. Tämän nähtiin vaikeuttavan etenkin tyttöjen elämää Suomessa.

Yuval-Davisin (1997) mukaan yhteisöissä juuri naisilla on enemmän vastuuta perinteiden säilyttämisessä sekä yhteisön kunnian suojelemisessa. Yhteisön naisten käyttäytymisestä huolehditaan tarkemmin, sillä kulttuurin säilymisen ja siirtymisen seuraaville jälkipolville nähdään tapahtuvan naisten välityksellä. (Niemelä 2006, 174–175.) Haastateltavat kuvasivat kulttuurin ja uskonnon mukaisten sääntöjen noudattamisen olevan tärkeämpää naisten kuin vastaavasti miesten kohdalla.

Somalialaistyttyjä tutkinut Niemelä (2006, 175) toteaa tyttöjen sukupuolisen koskemattomuuden olevan suuressa arvossa ja se toimii yleensä edellytyksenä avioliiton solmimiselle. Myös omassa tutkimuksessani haastateltavat nostivat esiin naisen puhtaana säilymisen tärkeyden. Haastateltavat kuvasivat kategorian ”neitsyt” avulla kunniallista ja puhdasta tyttöä, joka ei harrasta esiaviollista seksiä. Haastateltavien mukaan naisen puhtaus nähdään hänen arvokkuutensa mittana.

Haastateltavat toivat esiin sukupuolten välisen eriarvoisuuden. Erityisesti yhteisöjen vanhimpien kerrottiin pitävän naista alempiarvoisena suhteessa mieheen. Perheiden välillä kuitenkin nähtiin olevan eroja ajattelutavoissa. Naisen heikomman aseman taustalla afgaanikulttuurissa voidaan nähdä Afganistanin vahva heimokulttuuri sekä monimutkainen vuorovaikutus konfliktien, köyhyyden sekä kulttuurin välillä (Kouvo 2012, 32). Afganistanissa naisten tilanteeseen vaikuttaa voimakkaasti myös shari’an eli islamilaisen lain perheoikeudelliset säädökset, jotka asettavat naisen ja miehen keskenään eriarvoiseen asemaan. (Kouros 2004, 173.) Vaikka naisten asemaa suojaavia lakimuutoksia Afganistanissa on jo tehty, niiden toimeenpano ei kuitenkaan toteudu vielä täysin (Stjernvall 2013).

Muutamit haastatellut kertoivat afgaaniyhteisön sosiaalisen kontrollin olevan hyvin sukupuolittunutta. Miesten kuvailtiin olevan vapaampia suhteissa naisiin, eikä heidän tekemisiään tarkkailtu tai niihin ei ainakaan puututtu samalla tavalla kuin naisten tekemisiin. Haastateltavat kokivat sukupuolen tuovan mukanaan vapautta, jonka myötä miehillä ajateltiin olevan rajattomasti erilaisia mahdollisuuksia niin koulutuksen kuin muidenkin elämän osa-alueiden suhteen.

Haastatteluissa kategoria ”musliminainen” piirtyi monenlaisten kuvausten kautta. Kuvaukset liittyivät muun muassa muslimille soveliaaseen käytökseen tai pukeutumiseen. Kaikki haastatellut kertoivat uskonnon olevan heille merkittävä tekijä elämässä. Suurin osa haastateltavista koki kuitenkin oman uskonnollisuutensa muuttuneen Suomeen tulon jälkeen. Rädyn (2002, 72–73) mukaan usein muutto vieraaseen ympäristöön vahvistaa uskonnollista toimintaa. Uskonnosta haetaan turvaa ja yhteisöllisyyttä uudessa ympäristössä samaan uskontokuntaan kuuluvien parista.

Omassa tutkimuksessani vain yksi haastateltavistani koki uskonnon merkityksen korostuneen elämässään Suomessa olon aikana. Muut sitä vastoin

kertoivat oman uskonnollisuutensa vähentyneen. He eivät esimerkiksi rukoilleet niin usein kuin olisi pitänyt ja huivin käytöstä oli luovuttu. Haastateltavat sanoivat haluavansa olla nuorempana vähän vapaampia uskonnon suhteen. Ei-islamilaaisessa ympäristössä uskonnon harjoittaminen vaatiikin tapojen sopeuttamista. Esimerkiksi rukousaikojen noudattaminen suomalaisilla työ- ja opiskelupaikoilla ei välttämättä ole aina mahdollista. (Räty 2002, 73.)

Uskonnon ja naiseuden suhde painottui haastateltavien puheessa pääasiassa uskonnolliseen pukeutumiseen sekä naisia koskeviin sääntöihin. Uskontoa kunnioitettiin ja haastateltavat kertoivat pyrkivänsä noudattamaan sääntöjä mahdollisimman hyvin. Lähes kaikki haastateltavat korostivat, että ollakseen oikea muslimi, ei uskonnollisella pukeutumisella ollut niin suurta arvoa. Tärkeämpänä he näkivät oman sydämen kuuntelun ja toimimisen sen mukaan. Jokaisen musliminaisen nähtiin tekevän omat valintansa ja ajattelevansa asioista eri tavoin.

Oksasen (2010, 249) tutkimuksessa nuoret somalinaiset rakensivat ihanteellisen somalinaisen mallia suhteessa valtaväestöön vastakkainasettelun kautta. Omassa tutkimuksessani haastateltavien puheessa välittyi ylpeys omia afganistanilaisia juuria kohtaan. Afganinaista kuvattiin perheen aina etusijalle laittavana, ahkerana kotitöiden tekijänä. Haastateltavat korostivat myös sitä, miten afganinainen selviytyy yksin kaikista kotitöistä opiskelun tai työn ohella. Suomalaisnaisten nähtiin olevan itsenäisiä ja vapaita, mutta samaan aikaan heidän koettiin ajattelevan liiankin paljon vain omaa elämäänsä.

Haastateltavat tekivät eroa myös omiin suomalaisessa kulttuurissa kasvanneisiin nuorempiin sisaruksiinsa. Haastateltavat kokivat, että suomalainen kulttuuriympäristö oli vaikuttanut voimakkaammin nuorempien sisarusten ajattelutapaan ja käyttäytymiseen. Nuorempien sisarusten kerrottiin ajattelevan pärjäävänsä omillaan ja tekevänsä päätöksiä elämässään ilman muiden perheenjäsenten tukea. Haastateltavat toivat esiin myös sen, miten nuoremmat käyttivät meikkiä enemmän ja luistivat kotitöiden tekemisestä. Suomessa kasvaneet nuoremmat sisarukset omasivat hyvän kielitaidon ja heillä oli runsaasti suomalaisia ystäviä. Yksi haastateltavista kuvasi nuorempaa sisarustaan antamalla hänelle kategorian ”suomalaistunut 80 prosenttisesti”.

Alitolppa-Niitamon (2010, 51) mukaan perhetason akkulturaatioprosessi on monitahoinen ja siihen vaikuttavat monet tekijät yhtä aikaa. Vaikka usein ajatellaan, että akkulturaatioerot ovat suurimpia sukupolvien välillä, voi merkittäviä eroja olla myös sisarusten kesken. Rumbaut'n (2007) tekemän tutkimuksen mukaan muuttoikä vaikuttaa keskeisesti maahanmuuttajan sopeutumiseen yhteiskuntaan. (Martikainen & Haikkola 2010, 12–13.)

Haastateltavat kategorisoivat itsensä kaksikulttuurisiksi naisiksi. Oma kaksikulttuurisuus näyttäytyi haastateltavien puheessa osana heidän arkeaan sekä pyrkimyksenä elää kummankin kulttuurin mukaisesti. Haastateltavat kuvasivat omaa kulttuuri-identiteettiään vaihtelevaksi. Kulttuuri-

identiteetin koettiin mukautuvan aina kulloisenkin ympäristön ja seuran mukaan. Nuoret maahanmuuttajat joutuvatkin sovittamaan oman toimintansa moninkertaisiin kulttuurisiin kehyksiin sekä toisistaan eroaviin aikuisuuksiin. Odotukset näiden välillä saattavat usein olla keskenään ristiriidassa. (Harinen & Suurpää 2003, 7.)

Kulttuureja ei haluttu nähdä toisiaan pois sulkevinä. Afganistanilaisuuden ja suomalaisuuden yhteensovittaminen vaatii tasapainoilua kummankin kulttuurin välillä. Nuorilla voidaankin nähdä olevan erityinen asema ja rooli uudessa yhteiskunnassa, jossa heidän etninen yhteisönsä määrittelee etnisyyttään ja muodostaa uusia kulttuurisia muotoja (Alitolppa-Niitamo 2003, 22). Haastateltavien puheesta välittyikin se, että ajatusmaailma ja tavat ovat jatkuvan muutoksen kohteena. Afganistanilaisuuden ei katsottu tarkoittavan sitä, että sen vuoksi tulisi kieltäytyä kaikesta. Suomalainen kulttuuri taas luokiteltiin haastateltavien puheessa paikoin liiankin vapaaksi ja sen ei katsottu soveltuvan puhtaasti sellaisenaan. Myös Salkolahden (2011, 66) tutkimuksessa nuoret afgaaninaiset tekivät puheessaan todeksi omaa kulttuuriaan, joka ei ollut puhtaasti suomalainen eikä myöskään afgaanikulttuuri.

Haastateltavat näkivät aikuisuuden kategorian pitävän sisällään vastuunoton omien sekä muiden perheenjäsenten asioiden huolehtimisesta. Myös omista vanhemmista huolehtiminen sekä heidän auttamisensa koettiin olevan osa aikuisuutta. Näin ollen haastateltavien puheessa aikuisuus näyttäytyi kyynä huolehtia muista itsensä lisäksi.

Kollektiivisissa kulttuureissa ihminen tuntee olevansa olemassa yksinomaan osana perhettä ja sukuaan (Räty 2002, 58–59). Omaa elämää koskevassa päätöksenteossa on täysin luontevaa ottaa huomioon muiden näkemykset ja samalla jakaa vastuuta päätöksenteossa. Tammisalo-Savolaisen (2009, 43) mukaan kollektiivisissa yhteisöissä ihminen on ensisijaisesti yhteisönsä jäsen ja vaikeissa tilanteissa haetaan apua ja tukea omalta yhteisöltä.

Myös omassa tutkimuksessani nousi esiin haastateltavien voimakas lojailisuus omaa perhettä ja sukua kohtaan. Haastateltavat sanoivat periaatteessa voivansa päättää omista asioistansa, mutta omien päätösten tueksi he kertoivat kysyvänsä neuvoa perheenjäseniltään. Näin he kokivat voivansa jakaa vastuuta myös muille.

Naimisiinmeno on iso päätös ja yksi tärkeä osa afganistanilaisten elämänsäkaarta. Haastateltavat olivat saaneet vaikuttaa eri tavoin tähän päätökseen. Osa kertoi vanhempiensa päättäneen heidän puolestaan, kun taas osa sanoi päättäneensä itse vanhempiensa ehdottamista vaihtoehdoista. Avioliiton solmiminen afgaanikulttuurissa ei ole pelkästään puolisoitten välinen liitto, vaan se sitoo kaksi sukua yhteen ja vahvistaa niiden välistä ryhmäsolidarisuutta. Avioliiton nähdään myös ylläpitävän sosiaalista järjestystä, vahvistavan sosiaalista statusta sekä lisäävän suvun varallisuutta. (Takalo 2007, 21.)

Haastateltavat kertoivat, että joskus avioituminen saattaa merkitä vapauden ja itsenäisyyden menettämistä. Uusi aviomies voi kieltäytyä antamasta naiselle lupaa mennä ja tulla vapaasti. Itseä sitä vastoin kuvattiin kategorialla ”ihan itsenäinen” ja kerrottiin, että oma aviomies sallii kulkea vapaasti. Maahanmuuton seurauksena valta-asetat saattavat muovautua uudelleen. Erityisesti traditionaalisimmista yhteiskunnista muuttaneet miehet voivat pyrkiä pitämään kiinni omasta muuttuneesta auktoriteettiasemastaan rajoittamalla naisen vapautta. (Tammisalo-Savolainen 2009, 39.)

Suomi uutena kotimaana voi tarjota aikaisempaa laajempia mahdollisuuksia erityisesti patriarkalisista maista tuleville naisille, mutta samalla se voi tarkoittaa entisen aseman ja sen kautta saadun arvostuksen rapautumista. Niin ikään kyse voikin olla siitä, kuinka maahanmuuttajanainen pystyy tai haluaa hyödyntää uusia mahdollisuuksia tai siitä, millä tavoin lähiyhteisö ja ympäröivä yhteiskunta tukevat näitä pyrkimyksiä. (Martikainen & Tiilikainen, 2007, 27.)

Yksi haastateltavista kertoi eronneensa aviomiehestään Suomessa olon aikana. Hän koki saaneensa Suomessa paremmin tukea ja apua avioeron läpikäymiseen kuin mitä hän vastaavasti kotimaassaan olisi saanut. Afganistanissa naisen on huomattavasti vaikeampi saada miehestään avioero kuin miehen naisestaan. Avioerotyyppejä on useita ja ne ovat tiukasti määritellyjä. Naisen on mahdollista saada avioero miehestään vain pätevällä syyllä. (Akar & Tiilikainen 2009, 25.)

Suomalainen yhteiskunta näyttäytyi haastateltavien puheessa tasa-arvoa toteuttavana ja yhtäläisiä mahdollisuuksia tuottavana. Suomessa asuvilla naisilla nähtiin olevan yhtäläistä tasa-arvoa riippumatta heidän kansalaisuudestaan tai etnisyydestään. Itsenäisyyden myös kodin ulkopuolisten asioiden hoitamisessa kerrottiin lisääntyneen Suomessa olon aikana.

Naisilla koettiin olevan enemmän mahdollisuuksia niin työn kuin opiskelun suhteen. Kaikki haastateltavat kertoivatkin valmistuneensa, opiskelunsa tai käyvänsä kursseilla. Afganistanissa koulunkäyntiä kerrottiin vaikeuttavan vanhat asenteet, taloudelliset syyt sekä lasten päivähoidon järjestäminen.

11 POHDINTA

Oma vahva kiinnostukseni monikulttuurisuutta ja kansainvälisyyttä kohtaan on ollut mukana opintojen alusta alkaen. Sosionomi (AMK) opintoni painottuvat vahvasti monikulttuuriseen työhön. Monikulttuurisen työn sivuaineopintojen lisäksi olen harjoittelujaksojen kautta päässyt näkemään maahanmuuttajatyötä eri toimijoiden tekemänä. Kansainvälisten vaihtoopintojeni sekä siellä tasa-arvotoimistossa tehdyn harjoittelun myötä kiinnostukseni monikulttuurisuutta sekä tyttö- ja naistyötä kohtaan kasvoi entisestään.

Oman opinnäytetyöni aiheen valikoituminen näyttäytyykin näin jälkikäteen katsottuna melko itsestään selvältä vaihtoehdolta. Opinnäytetyön tekeminen on ollut itselleni hyvin opettavainen prosessi, jonka avulla olen

saanut paljon uutta tietoa ja arvokasta kokemusta monikulttuuriseen työhön, työttötyöhön sekä tutkimuksen tekemiseen.

Keräsin opinnäytetyöni aineiston kerronnallisen haastattelun avulla. Kerronnallisen haastattelun etuna oli etenkin joustavuus; tarvittaessa pystyin esittämään tarkentavia kysymyksiä tai vaihtamaan kysymysten järjestystä. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu toimi hyvin, vaikka etukäteen pohdin kieleen ja ymmärtämiseen liittyviä seikkoja. Kuitenkin haastateltavat omasivat suhteellisen hyvän suomen kielen taidon. Ainoastaan yhden haastateltavan kanssa käytössäni oli tulkki. Haastattelujen avulla keräämäni aineiston analysoinnissa sovelsin kategoria-analyysia.

Tutkimustehtävänäni oli tuottaa tietoa nuorten afgaaninaisten arjesta osana suomalaista yhteiskuntaa ja tuoda nuorten afgaaninaisten ääni osaksi heitä koskevaa yhteiskunnallista keskustelua. Tarkoitukseni oli selvittää milloisten kategorioiden kautta nuoret naiset puhuvat omasta naiseudestaan sekä itsenäistymisestään. Tutkimuskysymykseksi muodostui keräämäni aineiston pohjalta: Miten suomenafganistanilaiset nuoret naiset kokevat oman naiseutensa ja itsenäistymisensä?

Nuorten suomenafganistanilaisten naisten puheessa naiseus rakentui suhteessa muihin. Naiseutta tuotettiin suhteessa omaan äitiin ja isoäitiin, miehiin, afgaaniyhteisöön sekä afgaanikulttuuriin, uskontoon, suomalaisessa kulttuurissa kasvaneisiin sekä ympäröivään yhteiskuntaan.

Tutkimusten tulosten kautta voidaankin perustella kulttuurien ja uskonnon vaikuttavan vahvasti nuorten afgaaninaisten tapaan määritellä naiseutta ja naiseksi kasvamista. Erityisesti afgaanikulttuuri, islaminusko ja perhe ovat olennaisia piirteitä naiseudelle ja itsenäistymiselle annetuissa määritelmissä.

Tutkimustulosten perusteella nuoret suomenafganistanilaiset naiset luovat omanlaista naiseutta yhdistellen uuden ja vanhan kulttuurin aineksia. Puheessaan he kategorisoivat itsensä kaksikulttuurisiksi naisiksi, joiden arkea ovat vaihtelevat kulttuuri-identiteetit ja pyrkimys elää kummankin kulttuurin mukaisesti.

Näissä jatkuvasti muuttuvissa prosesseissa nuorilla naisilla on merkittävä rooli uuden kulttuurin luojina. Oman perinteen ihanteiden tullessa vastakkain paikallisen todellisuuden ja uusien elintapojen kanssa, kulttuurien tavat ja ajatusmallit nivoutuvat yhteen ja näin ollen syntyy uusia hybridikulttuureja sekä tapoja olla nainen. Uudet kulttuurin muodot edustavat parhaimmillaan luovaa ja rakentavaa suhdetta menneisyyteen. (Helander 2002, 123.)

Kahden kulttuurin välimaastossa kasvaneiden nuorten naisten arkeen kuuluu tasapainoilua kummankin kulttuurin keskellä. Perinteiseen afgaanikulttuuriin suhtaudutaan kunnioittaen ja samalla tiettyä kriittisyyttä sitä kohtaan osoittaen. Suomalainen kulttuuri ei istu myöskään sellaisenaan nuorten naisten elämään, vaan he luovat koko ajan uutta suomenafganistanilaista kulttuuria. Tutkittavien puheessa tuotetaan moninaista

kuvaa naiseudesta sekä itsenäistymisestä kahden kulttuurin vaikutuspiirissä. Uuden kotimaan voidaan nähdä tuoneen naisille uudenlaisia mahdollisuuksia naisena olemiseen. Kuitenkin perinteinen afgaanikulttuuri sekä pyrkimys kunniallisuuteen ohjailevat nuorten naisten moraalista käsitystä hyvästä naiseudesta. Kahden toisistaan eroavan kulttuurinormiston vallitessa nuoret suomenafganistanilaiset naiset sovittavat joskus keskenäänkin ristiriitaisia naisena olemisen malleja samalla tuottaen uudenlaista tapaa olla nainen.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen pohtinut tutkimuksen luotettavuuden ja yleistettävyyden yhteydessä tutkittavieni ymmärtämistä. Toisen ihmisen ymmärtäminen on jo itsessään haasteellista, sillä emme luultavasti koskaan pysty ymmärtämään toisiamme aivan täydellisesti. Naiseus ja itsenäisyys rakentuvat jokaisen puheessa yksilöllisesti. Puheessa esiintyviä naiseutta ja itsenäisyyttä määritteleviä puhetapoja ja kategorioita on ollut haasteellista analysoida erityisesti siksi, että haastateltavat tulevat kanssani eri kieli- ja kulttuuripiiristä. Olen pyrkinyt vastaamaan tähän haasteeseen kulttuurisensitiivisellä tutkimusotteella, avoimella asenteella tutkittaviani kohtaan sekä perehtymällä heidän kulttuuriinsa ja uskontoonsa ja omia ennakkoluulojani tiedostaen.

Monikulttuuristuvassa Suomessa maahanmuuttajien ja heidän jälkeläistensä määrä lisääntyy koko ajan. Näin ollen tutkimuskohteena he ovat tärkeä ja ajankohtainen ryhmä. Äänen antaminen maahanmuuttajille itselleen vähentää oletuksia ja ennakkoluuloja sekä luo moninaisempaa kuvaa maahanmuutosta. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvalle tutkimukselle nähdään olevan erityisesti tarvetta, sillä miesten ja naisten välillä on eroavaisuuksia niin muuttosyissä, kotoutumisessa kuin aloitettaessa uutta elämää vieraassa maassa. Maahanmuuttoa sukupuolinäkökulmasta tarkasteltuna ei kuitenkaan voida sivuuttaa muita huomionarvoisia seikkoja, kuten ikää, koulutusta, kielitaitoa sekä muita henkilökohtaisia ominaisuuksia. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15.)

Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla myös se, millainen tämä nuorten suomenafganistanilaisten naisten tuottama ”uusi kulttuuri” on. Tutkimusaiheena sitä voitaisiin soveltaa myös muihin monikulttuurisen taustan omaaviin nuoriin, jotka elävät kahdessa tai jopa useammassa kulttuurissa.

Tutkimuksen tekijänä ja sosiaalialan tulevana ammattilaisena koen opineeni valtavasti tärkeää tietoa niin afgaanikulttuurista kuin nuorten maahanmuuttajanaisten kohtaamisesta. Opinnäytetyön tekemisen myötä minulle selveni entisestään, miten tärkeää on kohdata jokainen yksilönä omine ominaisuuksineen ja kokemuksineen. Opinnäytetyöprosessi vei minut tutkimusmatkalle afgaanikulttuuriin ja samalla se sai minut näkemään omastakin kulttuuristani uusia puolia ja lisäämään ymmärrystäni eri kulttuuritaustan omaavia kohtaan.

LÄHTEET

Akar, S. & Tiilikainen, M. 2009. Perhe ja laillinen avioliitto. Teoksessa Akar, S., Tiilikainen, M. & Lipsanen, L. (toim.) Katsaus islamilaiseen maailmaan. Naiset, perhe ja seksuaaliterveys. Väestöliitto. Väestötietosarja 20. Helsinki: Newprint Oy, 14–25.

Alitolppa-Niitamo, A. 2010. Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet. Teoksessa Martikainen, T. & Haikkola, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 106. Helsinki: Hakapaino, 45–64.

Alitolppa-Niitamo, A. 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliitto, pdf-tiedosto. Viitattu 2.8.2013.

Alitolppa-Niitamo, A. 2004. The Icebreakers. Somali-speaking Youth in Metropolitan Helsinki with the Focus on the Context of Formal Education. Väestöliitto. Väestötietosarja D 42/2004. pdf-tiedosto.

Alitolppa-Niitamo, A. 2003. Liminaalista jäsenyyteen. Teoksessa Harinen, P. (toim.) Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 38. Helsinki: Hakapaino Oy, 17–32.

Dahlgren, S. 2004. Musliminainen – ikuisesti alistettu? Teoksessa Hämeen-Anttila, J. (toim.) Islamin ja arabiamailman kuvat mediassa. Seminaariraportti. Helsinki: YK-liitto. Viitattu 23.05.2013.
http://www.pakolaisapu.fi/images/pdf/Tietoa/Materiaalia/islamin_kuvat_pdf.pdf

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Harinen, P. & Ronkainen, J. 2010. ”Uusi tuuli puhaltaa, painaa pilviin juuret”. Teoksessa Martikainen, T & Haikkola, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 106. Helsinki: Hakapaino, 273–290.

Harinen, P. & Suurpää, L. 2003. Nuoret kulttuurisessa välimaastossa. Teoksessa Harinen, P. (toim.) Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 38. Helsinki: Hakapaino Oy, 5–14.

Helander, R. 2002. Somalitytöt kahden kulttuurin välissä. Teoksessa Aaltonen, S. & Honkatukia, P. (toim.) Tulkintoja tytöistä. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 27. Tampere: Tammer-Paino Oy, 109–128.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Honkasalo, V. 2011. Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 109. Helsinki: Unigrafia.

Huttunen, L. Löytty, O. & Rastas, A. 2005. Suomalainen monikulttuurisuus. Paikallisia ja ylijäisiä suhteita. Teoksessa Rastas, A., Huttunen, L. Löytty, O. (toim.) Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 16–40.

Huttunen L. 2004. Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat. Teoksessa Jokinen, A., Huttunen L. & Kulmala, A. Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus, 134–154.

Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. 2005. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Ruusuvoori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 189–222.

Hämeen-Anttila, J. 2004. Mitä islam on? Teoksessa Kouros, K. & Villa, S. (toim.) Ihmisoikeudet ja islam. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy, 48–57.

Juhila, K., Jokinen, A. & Suoninen, E. 2012. Katégoria-analyysin juuret. Teoksessa Juhila, K., Jokinen, A. & Suoninen, E. Katégoriat, kulttuuri & moraalii. Johdatus katégoria-analyysiin. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 17–44.

Juhila, K., Jokinen, A. & Suoninen, E. 2012. Katégoria-analyysin teesit. Teoksessa Juhila, K., Jokinen, A. & Suoninen, E. Katégoriat, kulttuuri & moraalii. Johdatus katégoria-analyysiin. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 45–88.

Juhila, K. 2004. Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa Jokinen, A., Huttunen L. & Kulmala, A. Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus, 20–32.

Koivula, A. & Trümpler, T. (toim.) 2012. Afganistan. Johdatus maahan ja kulttuuriin. SaferGlobe Finland. Lahti: Markprint, 10–13.

Kosonen, L. 2000. Maahanmuuttajanuorten tukeminen käytännössä. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Tampere: Tammer-Paino Oy, 149–157.

Kouros, K. 2004. Islam ja naisten ihmisoikeudet. Teoksessa Kouros, K. & Villa, S. (toim.) Ihmisoikeudet ja islam. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy, 172–183.

Kouvo, S. 2012. Afganistanin naiset. Teoksessa Koivula, A. & Trümpler, T. (toim.) Afganistan. Johdatus maahan ja kulttuuriin. SaferGlobe Finland. Lahti: Markprint, 32–34.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino Oy.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Viitattu 2.8.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Liebkind, K. 2000. Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus, 13–27.

Liebkind, K. & Jasinskaja-Lahti, I. 2000. Nuorten maahanmuuttajien hyvinvointiin vaikuttavat tekijät. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus, 112–123.

Liebkind, K. 2000. Monikulttuurisuus on tulevaisuutta. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus, 171–182.

Lipsanen, L. 2011. Islam. Julkaisussa Korhonen, E. & Närhi, R. (toim.) Uskonnollisuus ja seksuaalisuus. Väestöliitto. Väestötietosarja 24. Helsinki: Newprint Oy.

Maahanmuuttajatyön käsikirja. 2002. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, selvityksiä 2002:6. Helsinki.

Maahanmuuton vuosikatsaus. 2011. Sisäasiainministeriö, pdf-tiedosto. Viitattu 17.4.2013 http://www.migri.fi/download/34214_maahanmuutto_2011_tilastokatsaus.pdf

Maahanmuuton vuosikatsaus. 2010. Sisäasiainministeriö, pdf-tiedosto. Viitattu 17.4.2013 http://www.migri.fi/download/14582_Maahanmuuton_vuosikatsaus_2010_fi.pdf

Maahanmuuttovirasto. 2013. Afganistan – Maakatsaus. Maatietopalvelu. Viitattu 17.4.2013. http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/maatietopalvelu/raportit

Martikainen, T., Saari, M. & Korkiasaari, J. 2013. Kansainväliset muutto-
liikkeet ja Suomi. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy, 23–54.

Martikainen, T. & Haikkola, L. 2010. Sukupolvet maahanmuuttajatutkimuksessa. Teoksessa Martikainen, T. & Haikkola, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 106. Helsinki: Hakapaino, 9–44.

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy, 15–37.

Mähönen, T. & Jasinskaja-Lahti, I. 2013. Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkulturaatio. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy, 247–280.

Niemelä, H. 2006. Somalialaisen ja suomalaisen nuoruuden risteyksessä. Teoksessa Martikainen, T. (toim.) Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Hakapaino Oy, 168–189.

Oksanen, S. 2010. Nuoret somalinaiset sukupuolen ja etnisyyden rajoja etsimässä. Teoksessa Martikainen, T. & Haikkola, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Hakapaino Oy, 239–256.

Paavola, H., & Talib, M. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja kouluissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pakolaisneuvonta ry. Maailman pakolaistilanne. nd. Viitattu 16.1.2013. http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=38

Raitakari, S. 2006. Nuoren elämänhallinta: toivottua arkea ohjeistamalla? Teoksessa Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, A. (toim.) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus, 56–73.

Rastas, A. 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvoori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 78–102.

Riikonen, T. 2012. Perhe, kylä ja klaani. Teoksessa Koivula, A. & Trümpfer (toim.) Afganistan. Johdatus maahan ja kulttuuriin. SaferGlobe Finland. Lahti: Markprint, 29–31.

Romppanen, H. & Giray, G. 2009 'Minun kunniani ei ole sinun kunniasi' Kunnia-käsitteen monet merkitykset. Teoksessa Tauro, T. & Van Dijken, M. (toim.) Kunnia konfliktina. Näkökulmia ilmiön tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn. Amoral-hankkeen loppujulkaisu. Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri. Helsinki: Aldus, 50–67.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvoori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 22–56.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvoori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 9–36.

- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Salkolahti, E. 2011. Puhuttu ja tehty nainen kahdessa kulttuurissa. Diskurssianalyysi naisena olemisen merkityksistä nuorten afgaaninaisten puheessa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityö. Pro gradu – tutkielma.
- Stjernvall, P. 2013. Afganistan on suurten muutosten edessä. Suomen suurlähetystö, Kabul. Ulkoasiainministeriö. Viitattu 26.7.2013.
<http://www.finland.org.af/public/default.aspx?contentid=276330&nodeid=38570&contentlan=1&culture=fi-FI>
- Syrjälä, L. 2007. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 229–243.
- Säävälä, M. 2007. Uussuomalainen nainen etsii paikkaansa. Venäläisten ja kosovonalbaanien elämänpolut työssä ja kotona. FEMAGE-projekti. Väestötutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.
- Säävälä, M. 2011. Perheet muuttoliikkeessä. Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Väestöliiton Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E/41, pdf-tiedosto. Viitattu 25.5.2013.
<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi>
- Säävälä, M. 2013. Maahanmuutto perheilmionä. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus Oy, 101–122.
- Takalo, M. 2007. ”Täytyy säilyttää mun kulttuuri ja ottaa Suomen kulttuurista jotain hyviä asioita”. Suomenafganistanilaiset nuoret naiset, kulttuuri, perhe ja sukupuoli. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Sosiaaliantropologia. Pro gradu -tutkielma.
- Tammisalo-Savolainen, T. 2009. Suojattu yhteisö: Kunniaväkivalta kollektiivisena ilmiönä Suomessa. Teoksessa Tauro, T. & Van Dijken, M. (toim.) Kunnia konfliktina. Näkökulmia ilmiön tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn. Amoral-hankkeen loppujulkaisu. Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri. Helsinki, Aldus, 30–49.
- Tiilikainen, M. 2003. Arjen islam. Somalinaisten elämää Suomessa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005 Johdanto. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 9–21.
- Ulkoasiainministeriö. 2011. Maatiedosto Afganistan. Viitattu 3.6.2013.
<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=32389&contentlan=1&culture=fi-FI>

UNHCR. 2006. Global Refugee Trends. Statistical overview of populations of refugees, asylum-seekers, internally displaced persons, stateless persons, and other persons of concern to UNHCR. Viitattu 16.1.2013.
<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/statistics>

UNICEF. 2011. Factsheet. Afghanistan Country Office. Education. Pdf-tiedosto. Viitattu 31.1.2013.
http://www.unicef.org/infobycountry/files/ACO_Education_Factsheet_-_November_2011_.pdf

Välimaa, O. 2011. Kategoriat ongelman selontekoina. Pitkäaikaistyöttömyydestä neuvottelemisen ja sen rakentuminen haastattelupuheessa. Univeristatis Tamperensis 1589. Tampere: Tampere University Press.

Väänänen, M. 2013. Suomi edistää naisten ja tyttöjen asemaa Afganistanissa. Suomen suurlähetystö, Kabul. Ulkoasiainministeriö. Viitattu 25.7.2013.
<http://www.finland.org.af/Public/default.aspx?contentid=280318&nodeid=38570&culture=fi-FI>

ESITTELYKIRJE HAASTATELTAVILLE

Hei!

15.4.2013

Olen Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelija ja olen tekemässä sosiaalialan lopputyötäni. Etsin Afganistanista kotoisin olevia nuoria naisia (noin 20-30v) haastattelua varten. Olisin kiinnostunut kuulemaan Sinun kokemuksiasi ja mielipiteitäsi elämästäsi.

Olisi hienoa, jos Sinä voisit olla apuna ja puhua kanssani henkilökohtaisessa haastattelussa. Haastattelu on luottamuksellinen, eli siinä kertomasi asiat tulevat vain minun tietooni. Myöhemmin kirjoittamassani lopputyössä ei mainita haastateltavieni nimiä.

Jos Sinulla on kommentteja tai kysyttävää, voit aina ottaa minuun yhteyttä.

Kiitos tärkeästä avustasi! Tashakyr! ☺

Armi Helkkula

Puh. 040-7162589

Sähköposti: armi.helkkula@student.hamk.fi

Yhteystiedot haastattelua varten:

Nimi:

Puhelinnumero:

Sähköposti:

HAASTATTELUN KYSYMYSRUNKO

HAASTATTELU

Voitko kertoa aluksi jotain itsestäsi? Kuka olet? (mm. ikä, syntymäpaikka, äidinkieli)

1. Tausta ja perhe

- Asutko perheesi kanssa? Keitä perheeseesi kuuluu?
- Paljonko sukulaisia sinulla on Suomessa? Missä päin Suomea he asuvat?
- Oletko asunut jossain muualla ennen Suomea? Mitä olet tehnyt ja opiskellut?
- Vanhempien koulutus- ja työtausta, kielitaito?
- Mistä päin Afganistania olet kotoisin? (maalta, kaupungista, kieli, etnisyys)
- Oletko sinä muuttanut jotenkin Suomeen tulon jälkeen? Entä perheesi tai afganistanilaiset yleensä?
- Millaista elämäsi Suomessa on ollut?

2. Kasvaminen aikuiseksi

- Mitä aikuisuus merkitsee sinulle?
- Mikä sinun mielestäsi on tytön ja naisen ero?
- Millaisista asioista koet voivasi päättää itse?
- Missä näet itsesi viiden vuoden päästä/ tulevaisuus??

3. Naiseus, roolit ja ihanteet

- Mitä naiseus sinulle merkitsee?
- Minkälainen on tyypillinen afganistanilainen nainen? Oletko sellainen?
- Millaista oli elää tyttönä Afganistanissa?
- Millainen nainen olet äitiisi ja isoäitiisi verrattuna?
- Millaista äitisi ja isoäitisi elämä on ollut omaasi verrattuna?
- Ovatko suomalaiset ja afgaaninaiset mielestäsi erilaisia?
- Voitko kertoa millainen nainen haluaisit olla?
- Jos olisit poika/ mies, eroaisiko elämäsi siitä millainen se on nyt?

4. Afgaanikulttuuri Suomessa

- Millaista on olla nainen afgaanikulttuurissa ja afgaaninainen Suomessa?

5. Suhde islaminuskoon

- Onko uskonto osana arkielämääsi?
- Merkitseekö Islamin usko jotakin erityisesti naisille?